ҮХЫ ОРЭНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

292 (10352) | 1963 оной декабриин 12, четверг | Сэн 2 мүнгэн

СССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭИ ПРЕЗИДИУМЭИ УКАЗ

Нүхэр В. И. Поляковые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Коммунис партиин, совет гүрэнэй үмэнэ габъяатай байһанайнь түлөө, түрэһөөр таби наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Василий Иванович **Поляковые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль
1963 оной декабриин 9.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй декабриин 10-най үдэ заседани дээрэ нүхэд: М. Т. ЕФРЕМОВ (КПСС-эй Горьковско ышленна обкомой нэгэдэхи секретарь), В. Н. МИХАЙЛОВ (Канска камвольна комбинадай директор), В. В. ГРИШИН (ВЦСПС-үрүүлэгшэ), И. ЮСУПОВ (Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи етарь), К. К. НИКОЛАЕВ (КПСС-эй Свердловско промышленна мой нэгэдэхи секретарь) гэгшэд үгэ хэлээ.

* * *

1963 оной декабриин 11-дэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пле дээрэ „Химиин промышленностие үргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ ө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн" гэһэн нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө.

Үглөөнэй заседани дээрэ нүхэд; М. В. КЕЛДЫШ (СССР-эй Наукануудай академиин президент), Ф. А. ТАБЕЕВ (КПСС-эй Татарска обкомой нэгэдэхи секретарь), Д. Ф. УСТИНОВ (СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй ВСНХ-гай түрүүлэгшэ), В. Ю. АХУНДОВ (Азербайджанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь), И. П. ВОЛОВЧЕНКО (СССР-эй хүдөө ажахын министр), З. Н. НУРИЕВ (КПСС-эй Башкирска обкомой нэгэдэхи секретарь), В. В. ШЕВЧЕНКО (Украинын КП-гэй Луганска промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь), К. И. ГАЛАНШИН (КПСС-эй Пермскэ промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь), И. А. КУРКУРИН (Херсонско областиин Скадовска колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин начальник) гэгшэд үгэ хэлээ.

Химиин промышленностие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн

1963 оной декабриин 9-дэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэл)*

ческэ утаһа хубилган эруулха талаар бүд нэһалбарида трикотажна шленность саашадаа э ехэ хараатай. Бүд эдтэ орходоо трина үйлэдбэри һураггүй ехэтэй байдаг, мүн эдые зүб һайнаар хэ, мүнгэ зөөри багаар арга олгоно. Дотор анай бүд гаргаха ёһо он системэтэй түхэреэн ажна шэнэ машинанууд эхэдэг автоматическа удта орходоо 13—16 хэ бүтээсэтэй гэжэ бонууд болон хүдэлмэриин ршэл харуулна. Харин риин талмайн дүрбэлтрһээ продукци абалга н ехэ байна. Гадна утаһан нилээдгүй бадаг.

отажна зүйлнүүд ариг талаар һайн, үмдэхэд, мүн бүдөөр оёһон нуудта орходоо бэүнгэхэнөөр угаагдадаг эмдэглэхэ хэрэгтэй.

гүй бүтээһэн бүд бии үйлэдбэри һүүлэй уей орон дотор хүгжэжэ химиин хүгжэхэтэй хамүйлэдбэри үргэн ехэ арамжотой болонхой. Утажэ нэхэнгүйгөөр, шэнэ тиин ёһоор эд бүдэй болоходо, ажалай боэрэлгын бүтээсые эрид тохо арга олдоно. Бүэнгүй шэдэжэ бүтээхэ ии болоходо, түхеэрэлтээсэнь 10—12 дахин эг, харин бүд нэхэдэг ой станогуудта бии отой сасуулбал, бүдые хэхэдэ, бүтээсэнь 60—н дээшэ байна. Юрын бүд нэхэгшэдэ орхо- шэнэ аргын ашаар үдэлмэри 3-һаа 10 датэр багадхагдана, талгэ единицэһээ продукта 3—4 дахин дээшэл-

ческэ утаһа бүтээн гарүйлэдбэриие хүгжөөхэсал үйлэдбэриин экоэрилтые хараада аба харин химическэ утауридэл болон шанар болбосоруулдаг завод, нуудай эрилтые харааахаха хэрэгтэй. Манай таһанууд өөрынгөө уг мүн шэмэглэлтын илын саанаһаа асаутаһануудта орходоо а. Лавсан, нитрон, мүн ацетатна торгон болон али бүхы янзын штапельна утаһа үйлэдбэрилгые урданайхида орходоо түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Полимернэ түүхэй эд хэрэглэн гаргагдадаг **хэмэл арһа болон плёночно материал үйлэдбэрилгые** нилээд түргэдхэхэ гэжэ хараалагдана. Арад зоной үргэнөөр хэрэглэдэг эд товарнуудые, түбхын түрүүндэ гутал, хубсаһа болон элдэб жэжэ эдлэлнүүдые, тэрэшэлэн полиграфическа промышленностьда хэрэглэгдэдэг номой хабтаһа, автомобильна, вагон бүтээлгын болон промышленностиин бусад һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг хушалта бүреэһэнэй материалые бүтээн гаргаха хэрэгтэ элдэб янзын хэмэл арһан болон плёнконууд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

Гансал энэ жэлдэ манай орон дотор гаргагдаха бүхы гуталай гурбанайнь хоёр хуби шахуунь, ондоогоор хэлэхэдэ, 285 миллион паар гутал хэмэл материал оруулалсан хэгдэнэ. Арһаар хэгдэдэг жэжэхэн эдлэлнүүдые бүтээлгэдэ 85 процент шахуу хэмэл материал оролсодог байна.

Ёһотой арһан болон бусад түүхэй эдэй арадай ажахыда имагтал дуталдаһан дээрэһээ хэмэл арһан, синтетическэ плёночно материалнууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ бэшэ, харин хэдэн олон ушарта хэмэл материалнууд шанарайнгаа талаар һайн, мүн алмалта ехээр хэхэ арга олгодог байна. Жэшээнь, миркопористо ула арһан улада орходоо зөөлэхэн, мүн удаан ябадаг. Тэрэ арһан улада орходоо гурба дахин хүнгэн, 2—3 дахин үлүү удаан үмдэгдэдэг юм. «Повинол» гэжэ хэмэл арһа хэхэдэ гарадаг ажал хүдэлмэриин гаргаша, хүдөө ажахыдахи гаргашые оруулалсаад байхада, ёһотой арһа үйлэдбэрилэгшэдэ орходоо зуу дахин бага юм. Нёдондо жэлдэ хэмэл арһаар хэһэн улатай 288 миллион паар гутал бүтээгдээ. Хэрбээ эдэ бүхы гуталнуудые ёһотой арһаар хэхэ болоо һаа, эбэртэ бодо малай 10 миллионһоо үлүү арһан хэрэгтэй болохо һэн. Хэмэл арһа бүтээжэ, тэрээгээр гутал хэхэ хэрэгтэ гаргагдадаг ажал хүдэлмэриин гаргашань ёһотой арһаар гутал оёгшоһоо 10 дахин бага байна.

Хэмэл арһа болон плёночно материалнуудые хэрэглэн бүтээгдэһэн гутал хубсаһан ёһотой арһа болон бүдөөр оёгдоһон хубсаһанһаа нилээд хямда сэнтэй юм. Хэмэл арһа, плёночно материалнуудые бүтээхэ промышленностиие хүгжөөлгэ нэн түрүүн хүн зондо ехэ ашаг олзотой байна.

Хэмэл материал бүтээхэ үйлэдбэриие үргэнөөр хүгжөөһэнэй ашаар 1970 ондо 650 миллион паар хүрэтэр гутал оёхо гэхэ гү, али мүнөө жэлэйхидэ орходоо 41 процентээр олон гутал бүтээхэ арга олгоно.

Арадай хэрэглэмжын эд зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэдэ хэмэл арһа болон плёночно материал хэрэглэһэнэй эсэстэ туйлагдаха ниитэ алмалта 1970 ондо 1,5 миллиард шахуу түхэриг болохо юм.

Холодильник, амһарта, скатерть болон элдэб жэжэ эдлэлнүүдые бүтээн гаргаха хэрэгтэ пластмасса онсо һуури эзэлхэ ёһотой.

Арад зоной хэрэглэмжын эд товарнуудые химидэ түшэглэн бүри ехээр гаргадаг болохотоёо хамта тэдэ товарнуудай шанарыень, газаа дүрсыень, гоёолто шэмэглэлыень һайжаруулха шухала. Манай бүдүүд, гутал болон гэр һуудалай бусад товарнууд бүхэ һайншье һаа, хариин гүрэнүүдэй товарнуудта орходоо заримдаа газаа дүрсөөрөө үзэмжэ муутай байдаг. Саашадаа энээнтэй эбсэжэ болохогүй. Шанар һайнтай, гоё һайхан эдлэлнүүдые бүтээн гаргаха гэжэ хүнүүдэй оролдодог байхын тулада ниитын болон захиргаанай зүгһөө нүлөөлхэ, материальна талаар урмашуулха хэдэн олон хэмжээ абаха хэрэгтэй. Энэ шухала ажалда һайн уран зураашадые, модельернүүдые хабаадуулха, гэр һуудалай хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ үйлэдбэриие бааза бүдүүлиг аргаар бэшэ, харин мүнөө үеын ёһоор, үргэн ехэ үндэһэ һууритайгаар эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Бүдэй шанар болон газаахи дүрсыень һайжаруулха һайн будагууд, бүд нэхэлгын элдэб хамһабариин зүйлнүүд болон бусад химикадууд тухай оролдолго гаргаха шухала.

Нүхэд! Химическэ утаһа гаргадаг заводуудай тогтууритай һайнаар хүдэлхын тулада хүсэд хүрэхэ түүхэй эд хэрэгтэй. Мүнөө түүхэй эдэй дутамаг дээрэһээ утаһа гаргадаг завод, цехүүд бүхы хүсөөрөө хүдэлнэгүй. Тиин капрон утаһа гаргаха предприятинууд энэ жэлэй эхиндэ 30 мянган тонно хүрэтэр утаһа хэхэ хүсэтэй болонхой. Теэд Донецкэ болон Грузинска совнархозууд капролактамай цехүүдые саг соонь ашаглалгада оруулаагүй. Тиимэһээ капрон утаһанай заводууд бүхы хүсөөрөө хүдэлмэрилхэ аргагүй байшоо. Ацетатна торго үйлэдбэрилхэ предприятинууд хүсэнэйнгөө оройдоол 80 процентые хэрэглэнэ. Энээндэ хэн зэмэтэйб? Москвагай совнархоз болон Армениин совнархоз. Эдэнэр дээрэ дурсагдаһан заводуудта түүхэй эд бэлдэжэ үгэхэ цехүүдые бариха даабаритай аад, тэрэнээ дүүргээгүй.

Инхэдээ юун болоно гээшэб? Бидэнэр шэнэ предприятинуудые байгуулнабди, харин тэдэмнай продукци үгэхын орондо миил зогсожо байна. Гүрэнэй болон түсэб табилгын гурим заршамые һайжаруулха тушаа эрид хэмжээ абаха, хубилган болбосоруулдаг предприятинуудай хүсэндэ орходоо түүхэй эд бэлэдхэдэг заводуудай дутамаг хүсэтэй байһан ябадалые усадхаха шухала.

Элидхэлдээ бэлэдхэжэ байхадам, намда иимэ мэдээ үгөө. 1964—1970 онуудта химическэ утаһа болон хэмэл арһа бүтээдэг завод, цехүүдые барихын тулада 5 миллиард бага гаран түхэриг хэрэгтэй болохо гэжэ тэрээн соонь хэлэгдэнэ. Тэрээнһээ гадна, бүд нэхэлгын бүхы химическэ түүхэй эдые бэлэн хубсаһа хунар болгон болбосоруулхын тулада, мүн хүнгэн промышленностьда шэнэ предприятинуудые байгуулха хэрэгтэй. Энэ зорилго бэелүүлхын тулада тухайламжаар үшөө 7 миллиард түхэриг хэрэгтэй болохо.

Тиимэ болохолоороо, химическэ промышленностьда, мүн хэмэл материал хэрэглэн, арад зоной хэрэглэмжын эд товарнуудые бүтээн гаргаха хүнгэн промышленностиин һалбаринуудта 1970 он хүрэтэр 11 миллиард гаран түхэриг һомолхо хэрэгтэй болоно.

Иимэ ехэ мүнгэ зөөри тухай хөөрэлдөө хэжэ байхадаа, али бүхы зүйлнүүдые тон наринаар шалгажа, дэлгэрэнгы һайн бодомжолго хэнгүйгөөр, нюдэ балай хэрэгээ ябуулжа болохогүй. Ямар предприяти болон үйлэдбэринүүд түрүүшын ээлжээндэ хүгжөөгдэхэ ёһотойб гэжэ тон наринаар шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэй. Химическэ болон нефтяной промышленностиие, мүн хүнгэн промышленность даадаг Гүрэнэй Комитедүүд болон СССР-эй Госстрой хадаа химиин утаһа ээрэлгын, бүд нэхэлгын, трикотажна болон гуталай предприятинуудай эгээн ашаг үрэ ехэтэй байха типовой проектнүүдые бэлэдхэхэ, тэдэниие эгээн шэнэ, мүнөө үеын техникээр хангаха уялгатай.

Гэр һуудалай химиин болон эмэй ургамалнуудай . химиин эд товарнуудые үйлэдбэрилгэ нилээд ехээр гээгдэжэ ябана. Химиин эдэ һалбаринуудые хүгжөөхын тулада ехэ капитальна һомололго хэрэгтэй бэшэ. Ушар юуб гэхэдэ, эдэ һалбаринууд шухала ехэ удха шанартайшье һаа, ехээр тоогдодоггүй. Тэдэнэр жэжэхэн зүйлнүүдые гаргадаг гэжэ түрүүшээр һанахаар. Теэд эдэ жэжэхэн зүйлнүүдһээ олон ушарта хүнэй сэдьхэлэй байдал, харин заримдаа бэеынь элүүршье дулдыдадаг байха юм. Тиимэһээ эдэмнай жэжэхэн зүйлнүүд бэшэ гээшэ.

Химическэ промышленностьда шэнэ шэглэлнүүдэй хүгжэхэдэнь, совет хүнэй һуудал байдалда айхабтар ехэ хубилалта болохо.

Хүнэй һуудал байдалда, промышленностьда химическэ материалнуудые үргэнөөр хэрэглэдэг болоходомнай, айхабтар ехэ экономическа үрэ гараха юм. Энээнэй ашаар химическэ утаһа, хэмэл арһа бүтээхэ үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ гаргаһан бүхы гаргашаая түргэнөөр тэхэрюулхэһээ гадна, экономикын бусад һалбаринуудые хүгжөөхэ, арад зоной байдалые һайжаруулха хэрэгтэ нэмэлтэ мүнгэ зөөри олохо аргатай болохобди.

Госпланай бодомжолгын ёһоор, химическэ материалнуудые үргэнөөр хэрэглэн, 1970 ондо 1963 онойхидо орходоо 13 миллиард ехэ түхэригэй бүд болон гутал бүтээгдэхэ байна. Тиихэдэ долоон жэлэй туршада дурсагдаһан зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгые тогтоогдоһон хэмжээндэ хүрэтэр ехэ болгохын тулада 11 миллиард түхэриг хэрэгтэй гэжэ дээрэ хэлэгдээ һэн. 1970 ондо гансал нэмэжэ абтаһан продукциин үнэнь долоон жэлэй туршада гаргагдаһан капитальна гаргашые үлүүлэн тэхэрюулхэ байна гэжэ харанат.

Арад зоной хэрэглэдэг эд товар бүтээхэ хэрэгтэй холбоотой химическэ промышленностиин һалбаринуудые хүгжөөхэ гээшэ оронойнгоо экономикые саашадань дэбжээхэ шухала зорилгонуудай нэгэн мүн. Химиин ашаар улам ехэ эдлэл хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг болоходоо, оромнай арад зоной хэрэглэмжын эд товарнуудай сэнгые нилээд ехээр доошолуулха арга олохо. Хүн зоноймнай улам ехэ боложо байгаа эрилтэнүүдынь түргэнөөр, һайнаар хангагдадаг болохо, тиигэжэ совет хүнүүд урданайхиһаа һайнаар ажаһуудаг боложо, бүхы обществолнгоо аша туһада бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг болохо.

IV. Химиин туйлалтануудые хүндэ индустрида, барилгада хэрэглэхэ

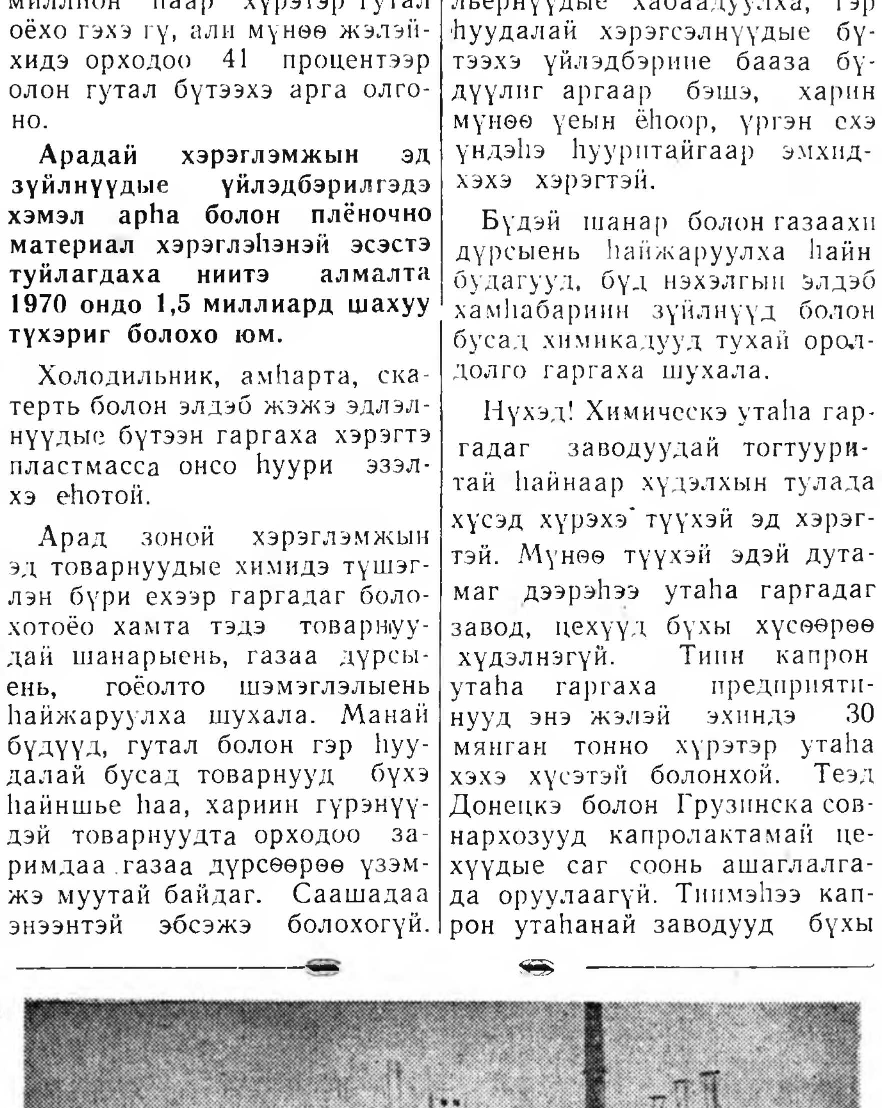
Нүхэд! Химиин онол аргануудые нэбтэрүүлһэнэй ашаар хүндэ индустриин болон барилгын олон һалбаринуудтахи ажал хүдэлмэриие нилээд ехээр хубилгаха аргатай болохобди. Мүнөө үеын полимернэ материалнууд манай орон дотор һаянайл бүтээгдэдэг, хэрэглэгдэдэг боложо байнхай. Пластмассын шэнжэ шанарыень шэнжэлэн үзэжэ, тэрэниие бүтээн гаргажа эхилхын тулада тусхай саг болзор хэрэгтэй болоһон байна. Гадна эрдэмтэд, хүдэлмэришэд, инженер болон техникүүд энэ зорилго бэелүүлхын тулада ехэ хүсэ, ажал гаргаа.

Гэбэшье туйлаһан бүтээһэн юумэмнай оройдоол ехэ хэрэгэй эхин гэжэ хараха ёһотойбди. Нёдондо жэлдэ 470 мянган тонноһоо багахан үлүү синтетическэ дабирхай болон пластмасса үйлэдбэрилэгдөө. Энэмнай тухайлхада Франциин мүнөө үедэ гаргадаг хэмжээнтэй адли. Теэд манай орондо энэмнай тон бага гээшэ ааб даа.

1970 он болотор 3,5—4 миллион тонно пластическа зүйл болон синтетическэ дабирхай үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ хараалагдана. Энэнь мүнөө манай гаргадагта орходоо 6—7 дахин ехэ.

Ямар янзын пластмасса бүтээлгэдэ, хайшань капитальна һомололго түбхын түрүүндэ зорюулхаб гэжэ тодорхойлхо гээшэ айхабтар шухала. Эко-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи хуудаһанда)

УКРАИНЫН ССР. Винницкэ химиин комбинадай хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэд КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Бэшэг дотор эрхимүүдэй тоодо оруулагдан дурдагдаһан өөһэдынгөө предприятяар омогорходог. Мүнөө тус комбинадайхид үйлэдбэриингөө шэнэ шэнэ арга боломжонуудые элирүүлэн ашаглажа, минеральна үтэгжүүлгэ ехээр бүтээн гаргахые оролдоно. Энэ коллектив жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 5 мянган тонно сернэ кислота, 17 мянган тонно суперфосфат, 560 тонно хорото химикадуудые үйлэдбэрилхэ уялга абаһан байна. Энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Эндэһээ минеральна үтэгжүүлгэ ашаалһан вагонууд оронойнай элдэб районуудта үдэр бүри ябуулагдана. Зураг дээрэ: Винницкэ химиин комбинат.
ТАСС-ай фотохронико.

*) ...схэл. Эхиниинь манай ...екабриин 10, 11-нэй но...

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлэй үргэлжэлэл

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

номическа эгээн ехэ ашаүрэтэй байха һалбаринуудые һунган олохо, үйлэдбэрилэн бүтээгээгүйдэ техникые дэбжээхын аргагүй полимернэ материалнуудые бүтээн гаргаха хэрэгтэй. Пластмассые хаана хэрэглэбэл эгээл һайн бэ?

Электропромышленностьда, химиин болон нефтиин машина бүтээлгэдэ, тэрэшэлэн барилгада үнгэтэ металлнуудай орондо пластическа зүйлнүүдые хэрэглэхэдэ эгээл олзотой байдаг. Пластмасса бүтээхын тулада үнгэтэ металлнуудые абалгада гарадагһаа 2—3 дахин бага капитальна һомололго хэрэгтэй болохо юм (гаргагдаһан продукци тонноор сасуулагдана). Үнгэтэ металлнуудые үнэ сэнгээр доошо синтетическэ материалаар мили һэльбээд лэ дүүрэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ бэшэ. Иигэжэ һэльбэһэнэй ашаар олонхи ушарта техникын талаар нилээд булюу һайн зүйлнүүд туйлагдадаг гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Жэшээнь, халуунда эбдэрдэггүй кремнийорганическа лаагые электродвигатель бүтээлгэдэ хэрэглэхэдэ, тэрэнэй хэмжүүрэйнь хуушаараа байгаашье һаань, хүсэниинь 1,5 дахин, хүдэлхэ болзорынь тухайлхада 6 дахин нэмэдэг юм. Электротехникэдэ нэгэ тонно эпоксидна дабирхай хэрэглэхэдэ 4 тонноһоо үлүү зэд алмагдадаг. Манай орон дотор энергетикын асари ехээр хүгжэжэ байһыень хараада абабал, дурсагдаһан асуудалые шиидхэхэ гээшэ арадай ажахыда айхабтар ехэ удха шанартай байха гэжэ ойлгомоор. Гансал кабельна промышленность полиэтилен болон полихлорвиниловэ пластикадые ургэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар арадай ажахын бусад һалбаринуудта ашаглахын тулада 1970 ондо тухайлхада 400 мянган тонно туулга үлүү гаргажа болохоор байна. Тиихэдээ капитальна һомололгын талаар 500 миллион түхэриг, продукциин өөрын үные доошолуулгаһаа 80 миллион түхэриг алмагдаха.

Мүн олон хэрэгсэлнүүдые бүтээхэдээ, хара металлнуудай орондо пластмассые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ боломоор. Гансал жэшээ харуулһуу. Түмэр замай транспортда хэрэглэгдэдэг тормозой түхеэрэлгэ бүтээхын тулада жэл бүри 28 миллион шахуу тормозой колодко бүтээгдэдэг. Энээнние хэхын тулада мүнөө аяар хахад миллион шахуу тонно шэрэм гарана. Эрдэмтэд болон конструкторнууд үнөөр хямда тормозой колодко пластмассаар хэхэ арга болоо. Энэнь шэрэм колодкодо орходоо хоёрһоо үлүү дахин удаан ашаглагдадаг, гурба дахин хүнгэн шэгнүүртэй юм. Тормозой шэрэм колодконуудые пластмассова колодкоор һэлгүүлбэл, ойрын долоон жэлэй туршада 100 миллион шахуу түхэриг, 3 миллион гаран тонно шэрэм алмагдаха байгаа.

1970 ондо машина бүтээлгэдэ, электропромышленностьда нэгэ миллион зуу мянган тонно пластмасса болон синтетическэ дабирхай хэрэглэхэ гэжэ хараалагдана. Энэмнай ямар удхатайб? Тухайлхада хахад миллион тонно үнгэтэ металл болон 3 миллион тонно шахуу хабтайлгамал түмэр ба трубанууд пластмассаар һэльбэгдэхэ байна бшуу. Энээнэй ашаар гансал капитальна һомололгодо хахад миллиард шахуу түхэриг алмаха арга олдохо. Энээнһээ гадна продукциин өөрынь үные доошолуулхадаа, 920 миллион түхэригһөө бага бэшэ мүнгэ үлүү гаргахабди. Жэлэй туршада тухайлхада 55 миллион хүнэй нэгэ үдэр соо хэхэ ажал алмагдаха. Эдэ тоонууд ямар ехэ юумэнэй алмагдаха байһые элеэр харуулна. Гэбэшье машина бүтээгшэд пластическа зүйлнүүдые мүнөө дээрээ тон багаар хэрэглэнэ. Энэ хадаа шэнжэлэлгын хүдэлмэриин гээгдэжэ ябаһанһаа болоно.

Материалнууд тухай эрдэм ухаанай шэнэ һалбарине ёһотой һайнаар бии болгохо, полимернүүдые али бүхы талаһаань шэнжэлжэ, тэдэнэй шанар шэнжыень элирүүлхэ, пластмасса болон синтетическэ дабирхайе хаана хэрэглэхэб гэжэ тодорхойлоод, тусхай справочна литература

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной декабрийн 12.

хэблэн гаргаха саг ерээ.

Пластмассаар хэһэн зүйлнүүдые хаана бүтээбэл ашагтайб: энээндэ мэргэжэһэн тусхай предприятинуудта гү, али эдэ хэрэгсэлнүүдые хэрэглэдэг заводуудтань бүтээбэл дээрэ гү гэжэ түбхын түрүүндэ тодорхойлхо шухала. Пластмассова зүйлнүүдые ехээр хэрэглэдэг заводууд тэдэнние байра дээрээ үйлэдбэрилдэг байгаа һаань ашагтай байха бэзэ. Тэдэнэр тусхай цехүүдые баряад, өөрынгөө заводойнье, мүн хажуугаархи багахан предприятинуудайнье хэрэглэмжые хангажа шадаха. Мүн зарим районуудта, жэшээнь, труба, профильна хэрэгсэлнүүд, арматура болон элдэб бусад олон продукци пластмассаар бүтээхэ талаар мэргэжэһэн хүсэн түгэс тусхай предприятинуудые байгуулбал һайн байжа магад. Бэлэн болоһон хэрэгсэлнүүдые шэрэнхаар, дабирхайнуудые шэрэбэл алмалтатай гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ дабирхай хэрэглэдэг газартань лэ тэрэнние хубилган болбосоруулбал һайн байха. Тобшоор хэлэхэдэ, бултыень бодожо үзэхэ, хамаг бүхыень нарииар тооложо үзэхэ хэрэгтэй.

Синтетическэ материал ехээр хэрэглэдэг үшөө нэгэ һалбари дээрэ тогтохыем зүбшөөгыт. Эндэ би барилга тухай хэлэнэб.

Барилгые индустриализацилга, барилгын болзорые болон өөрынь үные хороохо ябадал хадаа барилгада, илангаяа барилгын материалнуудые бүтээдэг промышленностьда химиин продуктнуудай хэр ехээр хэрэглэгдэхэ байһанһаа нилээд дулдыдаха юм.

Барилгада амжалтатайгаар хэрэглэгдэжэ, нилээд һайн гэжэ харагдаһан хэдэн олон химическэ материалнууд бии. Жэшээнь, пластмассаар хэһэн трубанууд металлическа трубаһаа һураггүй хямда сэнтэй байдаг. Мянган дүрбэлжэн метр байрын гэрэй талмайда уһанай сорго болон канализацида хэрэглэгдэхэ булад ба шэрэм трубануудай үнэ сэн 315 түхэриг болодог. Харин тиимэ трубануудые пластмассаар хэхэдэ, оройдоол 149 түхэриг гарадаг байна. Мүн санитарно-техническэ түхеэрэлгые пластмассаар хэхэдэ, үнэ сэнгынь хара болон үнгэтэ металлнуудаар хэгшэдэ орходоо дунда зэргээр хоёр дахин доошоо байха юм. Полихлорвинил болон стеклопластикаар хэгдэһэн трубанууд улам ехээр хэрэглэгдэдэг болоожо байнхай. Иимэ трубанууд сохом табин гаран жэл соо байжа шадаха. Таараха таараха газартань, илангаяа хүдөө ажахыда булад трубануудай орондо пластмассова трубануудые ехээр хэрэглэхэ шухала.

Стеклопластика гансал барилгада ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэдэг бэшэ. Тэрээгээр хүнгэн судануудай бэеыень. элдэб амһартануудые, тэрэ тоодо түмэр замай цистернэ хэжэ болохо юм. Зүгөөр стеклопластикаар элдэб зүйлнүүдые бүтээхэ ажалай туршалгын үеһөө гараагүй байһандань шаналмаар.

Модые химии хэрэглэн болбосоруулхада ехэ экономическа ашаүрэтэй байдаг гэжэ би нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байнаб. Теэд энэ хэрэгтэ бүтэшэгүй нобшо нозогой байдал үзэгдэнэ. Манай национальна баялиг болохо ой модон ашаүрэ багатайгаар хэрэглэгдэһээр зандаа. Бүхы бэлэдхэдэг модонойнгоо оройдоол 7 процентыень химиин ёһоор болбосоруулан, целлюлозо, саарһан, картон болон плита болгонобди. Харин тиихэдэ хүгжэнги капиталис оронуудта бүхы модонойнь 50 процентые, тэрээнһээ дээшэшье энэ хэрэгтэ ашаглагдадаг байха юм.

Бакелизированнэ фанерэ ашагтай һайн материал байһан туладаа зарим ушарта багаар шанаржуулагдаһан буладайшье орондо хэрэглэгдэжэ болодог. Энэ материалые судна, самолёт барилга болон инженернэ барилгануудта ургэнөөр хэрэглэжэ болохо.

Мүнөө үедэ манайда сонхо, үүдэнэй хэрэгсэлнүүд, плинтус болон барюулнууд, наличнигууд ба барилгын бусад хэрэгсэлнүүд ехэнхидээ хюрөөдэмэл модоор хэгдэнэ. Эдэ хэрэгсэлнүүдые бүтээхын тулада энэ жэлдэ 10 миллион шахуу кубометр эрхим шанартай модон гаргагдаха. Хэрбээ модоной үлэгдэлнүүдые шангаар шахан даража, синтетическэ дабирхайгаар барисалдуулаад, тэрээгээр барилгын хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг болоо һаа, иимэ хэрэгсэлнүүдые автоматизированнэ лининүүдтэ хэжэ, мүнгэ зөөри ехээр алмаха арга олдохо һэн. Намда ерэһэн нэгэ бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Хэрбээ бидэнэр 3—4 жэлэй туршада 30—40 миллион дүрбэлжэн метр үүдэнэй болон сонхын хэрэгсэлнүүдые, мүн 150 миллион метр бусад барилгын хэрэгсэлнүүдые модоной үлэгдэлөөр хэжэ шададаг болоо һаа, **арадайнгаа ажахыда эрхим һайн шанартай 3 миллион шахуу кубометр хюрөөдэмэл материал үлүү гаргажа шадахабди**. Энэ яһала бэелүүлэгдэмээр зорилго.

Нэгэ хэды согсологдомол тоо, баримтануудые хэлэбэл һонин байна. Хэрбээ химико-механическа аргаар модые ёһотой һайнаар хубилган болбосоруулжа шададаг болоо һаа, бидэнэр бэлэдхэгдэдэг модоноймнай хэмжээнэй хуушан зандаа байхадань, 1970 он болотор 1962 онойхидо орходоо 4,5 дахин ехэ целлюлозо, 6 дахин ехэ картон, 2,4 дахин ехэ саарһа, 2 үлүүтэй дахин ехэ фанерэ үйлэдбэрилэн гаргажа шадахабди. Химическэ аргаар хубилган болбосоруулхын тулада түлеэнэй болон модо болбосоруулгын, хулһан болон һолоомоной үлэгдэлнүүдэй оройдоол гурба найнь нэгэ хубине хэрэглэхэдээ, 1970 ондо модоной утаһаар хэһэн 400 миллион дүрбэлжэн метр плита, мүн модоной зоргодоһоор хэһэн 4 миллион шахуу кубическа метр плита бүтээжэ шадахабди. Модоной зоргодоһоор хэһэн плитагай кубометр бүхэниинь барилгын модоной 3 кубометрэй орондо хэрэглэгдэхэ, мүн модоной утаһаар хэһэн 1 кубометр плита 4—5 кубометр барилгын модонтой адли байха юм.

Модые химическэ аргаар хубилган болбосоруулхын тулада байгуулагдаха бүхы шэнэ предприятинуудай капитальна гаргашань, тэрэ тоодо энергидэ болон байрын барилгада гараха гаргаша хоёр хахад жэл соо тэхэрюулэгдэхэ гэжэ бодожо үзэгдэнхэй.

Манай орондо айхабтар ехэ, баян ой модон бии. Тиимэшье һаань, тэрэ модоёо эзэн ёһоор, бодомжотой һайнаар ашаглаха ёһотойбди. Бидэнэй айхабтар ехэ хэмжээгээр байрын барилга хэжэ байхадамнай, ямар ехэ модон гансал полой хушалтада гарана гээшэб! Табан дабхар типовой шэнэ гэр барихын тулада модо бэлэдхэгшэд 5—6 гектарай ой модо хюрөөдэжэ унагааха ёһотой. 1970 ондо барилгашад 500 миллион дүрбэлжэн метр пол хушаха ёһотой. Хэрбээ тэрэниие модоор хушаха болоо һаа, энэ хэрэгтэ 22 миллион кубометр хюрөөдэмэл модон хэрэгтэй болохо. Тиимэ хадаа 500 мянган гектар шахуу ой модон унагаагдаха ёһотой болохо.

Мүн энэ ушарташье химии шанараар һайн, үнөөр хямда материал үгэхэ аргатай. Хиилын саана үни хада полые полихлорвиниловэ линолеумоор хэдэг болонхой.

Модон пол болон линолеумоор хэһэн полнуудай үнэ сэнгыень сасуулжа үзэе:

	паркет	хабтагайгаар хэһэн пол	линолеум
Дорохи һууриинь хараада абалсан, дүрбэлжэн метр пол бүтээлгын өөрынь үнэ (түхэригөөр)	4,8	1,6	1,3
Удельнэ капитальна һомололго (түхэригөөр)	4,0	4,0	2,6
Дүрбэлжэн метр пол табихада гараһан ажал хүдэлмэриин гаргаша (үдэр соо хүнэй бүтээхэ ажал)	0,3	0,2	0,06

Эндэ ушар байдал тон элеэр харагдана. Һиин гансал тобшолол хэжэ боломоор: линолеумой ехээр бүтээгдэдэг болохо бүринь паркедэй болон хабтагайгаар хэгдэдэг полой ехэнхи хубиинь орондо линолеум хэрэглэдэг болохо. Хэрбээ 1970 он болотор пол хэхын тула 250 миллион дүрбэлжэн метр синтетическэ материал бүтээбэл, энээнэйнгээ ашаар 200 миллион шахуу түхэриг алмаха, мүн тэрэшэлэн барилгын ондоо хүдэлмэридэ ябуулхын тулада зуу мянга гаран хүдэлмэришэдые үлүү гаргаха, жэл бүри түмэр замаар ябуулагдадаг ашаае 600 мянган вагоноор бага болгохо арга олдохо юм.

Пластическа зүйлнүүдэй промышленность байгуулгада гараха гаргашын болон капитальна һомололгын тэхэрилтын согсологдомол тоо, баримтануудые хэлэхыемни зүбшөөгыт.

1970 ондо пластическа зүйлнүүд болон синтетическэ дабирхайн үйлэдбэрилэгдэхэнь—	4 миллион тонно
1964—1970 онуудта пластическа зүйлнүүдэй промышленностьда зорюулагдаха капитальна һомололго	5,3 миллиард түхэриг
Тэрээнһээ гадна: пластмассаар хэгдэдэг зүйлнүүдые бүтээхэ предприятинуудай барилгада гаргагдаха мүнгэн	2 миллиард түхэриг

Бүхыдөө 7,3 миллиард түхэриг капитальна һомололгодо хэрэгтэй болохо.

1964—1970 онуудта пластмасса хэрэглэлгэһээ гараха экономическа ашаүрые иимэ тоонууд харуулна:

	Өерынь үнэ доошолуулга	Бусад һалбаринуудтахи капитальна һомололгын доошололго
	(млрд. түх.)	(млрд. түх.)
а) хүндэ промышленностьда	0,8	1,2
б) хүнгэн, эдеэ хоолой (арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые үйлэдбэрилгэ)	0,15	0,05
в) барилгада болон барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгэдэ	0,55	0,45
г) бусад	0,3	0,3
хамтадаа:	1,8	2,0

Тиимэ болохолоороо, 1964—1970 онуудта пластмассын промышленностьда зорюулагдаһан бүхы капитальна һомололго хоёр хахад жэл соо, ехэдээл һаа гурбан жэл соо тэхэрихэ байна.

Автомобиль болон тракторнуудые шиинээр хангаха асуудал тон бэрхэтэй гэжэ мэдээжэ. Шиинэ гаргалгые 1970 он болотор хоёр дахин ехэ болгохоор хараалагдана. Бодото дээрээ энэмнай мүнөөнэйхидэ орходоо гурба дахин ехэ болгоһон ябадал болохо юм. Юундэб гэхэдэ, шэнэ материал болон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэһэнэй ашаар шиинэ тухайлхада 1,5 дахин удаан болзор соо ябадаг болохо.

Экономикодо һүүлшын бэшэ һуури эзэлдэг, химиин промышленностиин үшөө зарим хэды һалбаринууд дээрэ тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Металл, модон болон бусад хэрэгсэлнүүд ба түхеэрэлгэнүүдэй сагһаа урид хэрэгһээ гарахагүйень хангаха лааг, будагуудай үйлэдбэрилгэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Жэбэ жонходо эдюулэгдэһэн дээрэһээнь оромнай жэл бүри 8 миллион тонно шахуу хара металл хии хаяна гэжэ мэргэжэлтэд тоолоо.

Түсэблэлгын органууд болон совнархозуудай олон хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо зарим химигүүд лааг, будагай промышленностиие балай ехээр тоодоггүй. Арадаймнай ажахыда хэрэгтэй лааг болон будагай оройдоол хахадһаа үлүүнь мүнөө үйлэдбэрилэгдэнэ. Лааг, будагуудай муу шанартай байһан ушарһаа арадаймнай ажахы ехэ гарзада ороно. Ерэхэ долоон жэлэй туршада лааг болон будагуудай үйлэдбэрииe 2—2,5 дахин ехэдхэхэ, тэрэниие элдэб олон янзын болгохо, тиихэдэ, гол шухалань хадаа, шанарыень эрид һайжаруулха гэжэ хараалагдана.

Дээрэ хэлэгдэһэн бүхы, зүйлнүүд «ехэ химии» гээшэдэ хабаатай. Бидэнэр «ехэ химии» гэжэ хөөрэлдэдэг болонхойбди. Харин «ехэ химиин» байгаа хада, «бага химии» байха ёһотой. Тиимэһээ «бага химии» гэдэг тухай хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

«Ехэ химии» гээшэдэ олон зуу мянган, миллион тонноор бүтээгдэдэг химическэ продуктнууд хабаадана. Харин тон бага хэмжээгээр хэрэглэгдэдэг аад, айхабтар олон янзын элдэб зүйлнүүдые бүтээхэ ябадал «бага химидэ» хабаатай. Гаргаһан продукциинь ехэнхидээ жэлэй туршада хэдэн зуун килограмм гү, али һайн лэ һаа хэдэн зуун тонно болодог. Хэмжээгэйнгээ талаар багаханшье һаа, «бага химиин» продуктнууд арадай ажахыда айхабтар ехэ ашаүрэ үгэдэг юм. Жэшээ болгожо нэгэл баримта харуулһуу. Үдэрэй гэрэлтэй лаампа бүтээлгэдэ нэгэ мянган тонно химическэ светосоставай хэрэглэгдэхэдэ, 800 мянган киловатт хүсэтэй электростанциин гаргаһан электроэнергитэй адли хэмжээтэй алмалта олдохо байна. Бидэнэр 1970 ондо нэгэ мянган тонно химическэ светосостав гаргаха гэжэ хараалаанхайбди. «Бага химии» гээшэмнай энэл даа. «Харахада заашье һаа, хаба ехэтэй» гэжэ дэмы хэлсэдэггүй.

Зүгөөр «бага химии» мүнөөдөө тоогдоногүй. Зарим нэгэн иигэжэ бододог: «Байгты, түрүүн «ехэ химиеэ» хүгжөөе, тиигээд лэ «багаяа» үргэжэ эхилхэбди». Энэмнай, нүхэд, буруу һанамжа. Багашье, ехэшье химидэ анхаралаа саг үргэлжэ хандуулжа байха ёһотой.

Хүдөө ажахыда болон арадзоной хэрэглэмжын эд бараануудые үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ нэбтэрүүлэгшэдэл адляар химиин туйлалтануудые хүндэ индустри болон барилгада хэрэглэхэдэмнай, мүнгэ зөөри айхабтар ехээр алмагдаха, техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, партиин Программада табигдаһан экономическа зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ ехэ туһа болохо гэжэ эндэ харуулагдаһан бодомжонууд болон жэшээнүүд үнэншэмэ тодоор гэрщэлнэ.

V.

Химическэ индустри байгуулха хэрэгые түргэдхэхэ замууд

Химическэ индустриие түргэнөөр дэбжээхэ программые бэелүүлгэдэ гол шухалань юун бэ? Химическэ машина бүтээлгэ гээшэ гол асуудалнуудай нэгэн болоно.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй һүүлээр химическэ түхеэрэлгэ үйлэдбэрилгэ ехэ болоо, химическэ машина бүтээлгын научно-шэнжэлэлгын болон конструкторска база бэхижээ; институдууд болон заводой конструкторска бюронуудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоонь хоёрһоо үлүү дахин олошороо.

Гэхэтэй хамта химическэ машина бүтээлгэ химическэ промышленностиин үргалтаһаа гээгдэжэ, тэрэнэй хүгжэлтэдэнь һаад тойбо татажа байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тусхай ажалаар мэргэжэһэн заводууд тон үсөөн. Бүтээгдэдэг түхеэрэлгэ техническэ хэмжээнэйнгээ талааршье, шанараараашье олон ушарта химигүүдэй һанаһанда хүрэнэгүй.

Би һүүлэй үедэ химическэ промышленностиин барилганудаар, хүдэлжэ байһан предприятинуудаарнь хэдэн удаа ябааб. Манда түхеэрэлгэ дуталдана, химическэ машина бүтээлгэ хадаа тон гүнзэгыгөөр шиидхэгдэхэ ёһотой, түрүү зэргын айхабтар шухала асуудал гээшэ гэжэ олон хүнүүд намда хэлээ.

Химиин промышленностиин эрилтэнүүдые һаяын жэлнүүдтэ химиин машина бүтээлгын гүйсэд хангадаг боломоор лэ хэмжээнүүдые абаха шухала. Мэргэжэлтэдэй тооложо үзэһэнэй ёһоор, химиин түхеэрэлгые (арадай ажахын бусад һалбаринуудай хэрэглэмжые хараада абан) тухайлхада 4 дахин ехээр үйлэдбэрилдэг болохо хэрэгтэй. Хэрэгтэй болохо химиин түхеэрэлгэ тухай тодорхой тоонуудые харуулхада иимэ байна:

	1957—1963 онуудта үйлэдбэрилэгдэһэниинь	1964—1970 онуудта хэрэгтэй болохонь	Ургалтань
Химиин түхеэрэлгэ — миллион түх.	1409	6500	4,6 дахин
Нефтеаппаратура—мянган тонноор	650	1820	2,8 дахин
Компрессорнэ түхеэрэлгэ—мянган хэһэгээр	140	316	2,2 дахин
Насосно түхеэрэлгэ—миллион хэһэгээр	2,5	6	2,4 дахин
Арматура—миллион хэһэгээр	333	632	1,9 дахин
Целлюлоз-саарһанай промышленностьда хэрэгтэй болохо технологическа түхеэрэлгэ—миллион түх.	155	580	3,7 дахин

Эды шэнээн түхеэрэлгэ бүтээн гаргахын тулада мүнөө хүдэлжэ байгаа заводуудай үйлэдбэриин хүсэнүүдые һайнаар хэрэглэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа жэл бүри багсаахада 520 миллион түхэригэй химиин түхеэрэлгэ үйлэдбэрилхэ арга олгохо бшуу. 500 миллион шахуу түхэригэй химиин түхеэрэлгэ жэл соо үйлэдбэрилхэ шэнэ заводуудые бариха хэрэгтэй болоно. Тэрэшэлэн ондоо продукци гаргадаг машина бүтээлгын заводуудые химиин түхеэрэлгэ бүтээн гаргаха хэрэгтэ хабаадуулха шухала.

Оронойнмай заводуудта түхеэрэлгэнүүдые улам саашадань үйлэдбэрилхэ хэрэг бусад социалис оронуудтай энэ талаар харилсан ажаллалгые зогсоохо бэшэ, харин улам шангадхаха гэһэн удхатай. Манай химиин индустриие хүгжөөхэ хэрэгтэ Чехословакиин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин болон Венгриин эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, хүдэлмэришэд горитой хубитаяа оруулһан байна. Долоон жэлэй табан жэлэй турша соо эдэ оронуудһаа химидэ хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүд тухайлхада юһэ дахин ехээр абтаа. Уридшалан хараалагдаһанай ёһоор, 1964—1970 онуудта СЭВ-эй оронуудһаа миллиард шахуу түхэригэй иимэ түхеэрэлгэнүүд эльгээ[...] болохо байна. Химиие хүг[...] хэ талаар манай оронто[...] рилсан ажаллажа байһан[...] түлөө аха дүү партину[...] эдэ партинуудай хүтэл[...] лэгшэдтэ, аха дүү соц[...] оронуудай хүдэлмэришэд[...] лон мэргэжэлтэдтэ пар[...] Центральна Комитеэ[...] ветскэ правительствын [...] һөө халуун баяр бая[...] хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Химиин предприятину[...] барилгые эмхидхэлгэ, тэд[...] түхеэрэлгэнүүдээр бүрид[...] үндэһөөрөө һайжаруула[...] ёһотой.

Химиин промышленно[...] хэгдэһэн капитальна хүд[...] ринүүдэй хэмжээн майн [...] нумһээ хойшо гурба дахи[...] үлүүгээр ехэ болоо. Энэ [...] бэшэ. Зүгөөр үнгэрһэн [...] жэлэй турша соо түсэбэй ё[...] химиие хүгжөөлгэдэ һом[...] доһон эдэ мүнгэ зөөриин[...] миллион шахуу түхэри[...] хэрэглэгдэнгүй үлэшэһэн [...] ха юм. Хэдэ хэдэн ушарта [...] миин барилганууд хоёр[...] ээлжээндэ түригдэшэһэн [...] гаа. Россин Федерациин [...] Сибириин, Дунда-Волгын,[...] го-Вяткын, Кузбассай [...] бусад зарим экономи[...] районуудта, Украинын [...] эй Донецкэ болон Днепр[...] дарай совнархозуудта, [...] хай болон Азербайджана[...] юзна республикануудта [...] миин предприятинуудай [...] рилга ехэ гээгдэлдэ оро[...] Химиин промышленно[...] шэнэ предприятинуудые [...] болзортонь ашаглалгада [...] хын түлөө партиин про[...] ленна обкомууд, крайко[...] компартинуудай ЦК-н[...] промышленность болон б[...] гые хүтэлбэрилдэг бюро[...] рюусаха ёһотой.

Химиин болон нефть х[...] ган болбосоруулдаг пред[...] тинуудай барилга олон [...] подрядна организаци[...] хоорондо хубаарилагда[...] байна. Мүнөө тэдэниие 16[...] ран барилгын трестнүүд [...] даг байха юм. Тиигэхэ з[...] тусхай мэргэжэлтэй трес[...] дэй хубида барилга, хабс[...] гын хүдэлмэринүүдэй [...] доол 37 процентнь хүртэ[...]

Химиин талаар ехэ хэ[...] нэй хүдэлмэритэй газарн[...] тусхай мэргэжэлтэй бари[...] организацинуудые байгу[...] хэрэгтэй гээшэ ха. Иимэ [...] низацинууд барилгану[...] эгээл богонихон болзор[...] баридаг, тэдэнэй ажалайн [...] тээсэ ехэ, барилга-хабс[...] гын хүдэлмэринүүдэй сэн[...] да байдаг гэжэ дүй дү[...] харуулна.

Химиин предприятину[...] бариха, һэльбэн шэнэдхэх[...] дэлмэриие һайжаруулхы[...] лада проект табидаг ор[...] зацинуудай хүдэлмэрине [...] жаруулха шухала. Техн[...] гиин процессүүдые зохёо[...] гуулхадаа проект таби[...] захаһаа абаад бүдүүлиг [...] дуу, эндүүнүүдые гар[...] байна. Жэшээлхэдэ, Сар[...] ска химкомбинат дээрэ аш[...] ленэй цехүүдые ашагла[...] үгэхын тула эдэ цехүүдэй [...] рилгада сметээр хараала[...] һан мүнгэ зөөриин хахад[...] шахууе дахин заһажа ба[...] гада гаргашалһан байха[...] Барилгын газар зүбөөр ш[...] олохо, түүхэй эд үргэлжэ [...] рэнь хэрэглэхэ, үйлэдбэр[...] дые хамжуулха гэхэ мэтэ[...] номическа баримтануудые [...] най проектнэ институ[...] олонхи ушарта хараадаа [...] нагүй.

Химиин предприятину[...] зүбөөр хубаарилан барих[...] хай асуудал абаад үз[...] СССР-эй Европын хуб[...] түбэй районуудта пласти[...] зүйлнүүдэй, синтетическэ [...] чугуудай, химическэ утаһ[...] дай тухайлхада хахадайнь [...] лэдбэрилэгдэдэг байһые [...] бөөр, ухаансараар табигд[...] хэрэг гэжэ тооломоор [...] Тиихэдэнь эдэ району[...] хямда сэнтэй түүхэй эд, т[...] шэ болон электроэнерги [...] хагүй. Түбэй нютагуудһаа [...] миин продуктнуудые ор[...] холын районуудта шэрэл[...] хэды шэнээн ехэ мүнгэн [...] гашалагдана гээшэб! Ба[...] гын газар шэлэн олоходоо [...] номическа бүхы хараа бар[...]

МОСКВА. Химическэ машина бүтээлгын научно-шэнжэлэлгын болон конструкторска институтда шэнэ аппарадууд ухаалан зохёогдоно. Химическэ шэнгэн зүйл тооһоруулан сасадаг аппарат тэдэнэй тоодо оролсоно. Зураг дээрэ институдай научна хүдэлмэрилэгшэ Б. Г. Новицкий шэнгэн зүйл сасадаг аппарадые туршан шалгажа байна.
ТАСС-ай фотохронико.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэhэн элидхэлэй үргэлжэлэл

(Эхиниинь 1—2-дохи нюурнуудта)

...дые эгээл нарин нягтаар ...лжэ үзэхэ гэhэн эрилтэ ...ройн, химиин талаар ко... ...ай болон проектнэ институ... ...дай үмэнэ табиха хэрэг...

...нөө үедэ манайдашье, ...н саанашье химиин томо ...эмэл үйлэдбэри байгуул... болож эхилэнтээ. Энэнь ...мическэ талаараа таа...тай байна. Мэргэжэлтэ...нанамжын ёhоор, хоорон... таhаршагүй холбоотой, ...ой мэргэжэлтэй хэдэ хэ...мо үйлэдбэринүүдые нэ...лжэ комбинадуудые бай... гэшэ эгээл ухаанса... шиидхэгдэhэн асуудал... Эдэнэй үйлэдбэри бү... эсэтэй продукт гар... хүрэтэрөө бэе бэе үргэл...үлэн үйлэдбэри болоно...

...роект табиха хэрэгые эри... ...харуулха шухала болоно. Проектнэ худэлмэринүү... ...хямда болгохын, түргэд...н тулада типовой болон ...н табигдаhан проектнүү... мүн проект табилгын мо...о-макетнэ арга метод ү... хэрэглэхэ хэрэгтэй. ...ктээ тушаагаад, hү... ...нь заводууд болон цехүү... түсэбтэ хүсэнүүдые таби... ...шаглаха худэлмэринүүд... бэеэ холодуулдаг проект... ...рганизацинуудай худэлмэ... ...лэшые ябуул шүүмжэ... ...тэй байна.

...үнөө үеын хүсэ ехэтэй хи...н индустри байгуулха хэ...э эрдэм наука туйлай ехэ ...гэ дүүргэхэ уялгатай. Эсэ...ронойнгоо химиие хүгжөө... тулада манай эрдэмтэд...игүүд hүүлэй үедэ ехэ юу...хээ. Элитэ эрдэмтэд-хими...д нүхэд Н. Н. Семенов, ...А. Каргин, К. А. Андриа..., М. М. Дубинин, А. Е. Ар...ов болон бусад олон нүхэд ...бхитэйгээр, ашаг үрэ ехэ...тээр ажаллажа байнхай. ...идэ юунhээшье үлүүгээр ...эм ухаанай шэнжэлэлгэ бо... үйлэдбэри хоёр хоорондоо ...одоо таhалгаряагүй хол...той байха ёhотой. Шагныт, ...эн тухай манай агуүехэ хи... Дмитрий Иванович Мен...еев угаа зохидоор иигэжэ ...ээ hэмнай: «Бэе гол амин ...р шэнги, эндэ холбоо бари...ниинь таhаршагүй юм. Нэ...нь таhалбалтнай — нүгөө...ь үгы болошохо, нюдэндэ ...агдамаар араг бэень үлөө... hаа, гол аминиинь хиидэн ... болохо».

...Промышленностьда хэрэгтэй ...эл үлэмжэ hайн химическэ ...цессүүдые зохёон байгуул... түргэдхэхэ гээшэ эрдэмтэ... гол шухала зорилго боло... Тэдэниие шадаал hаа нэгэ ...татай, саг үргэлжэ худэлдэг ...хаар; тэдэнь түрүүлэн хэ...лэгдэхэ материалнуудые ...рэнээр, үргэлжэ дээрэнь ...эглэдэг байхаар бүтээхые ...лдохо хэрэгтэй. Шэнжэлэл... худэлмэринүүдэй эсэсэй ...а үрэнь — химиин шэнэ ма...иалнууд болон хэрэгсэл...д — эрхим hайн шанартай ...хаhаа гадна, хямда сэнтэй ...ха ёhотой. Эгээл шэб шэнэ ...а методууд шэнэ предприя...уудай бүхы проектнүүдэй ...эhэ hуурinь болохо зэргэ...

...еактив бодосуудые, илан...а ехэ сэбэр бодосуудые, ...о оньhон, шэб шэнэ прибор...д болон бусад түхеэрэлгэ...дые абаха талаар эрдэм...нжэлэлгын институдууд ...хэшээлдэ ородог гэжэ эр...тэдэй гомдол дуулаха саг ...н бэшэ ушарта үзэгдэдэг. ...Манай эрдэмтэдэй өөhэдын... хүсөөр хэрэгтэй болохо ...борнууд болон реактив бо...суудые бэдэржэ, бэлэдхэжэ, ...аа дэмы гээхэгүйнь тулада ...эниие эдэ бүхы юумээр хан...а тушаа бидэнэр бүхы юу...хэхэ уялгатайбди. Туршал... түхеэрэлгэ болон реактив ...осуудые бэлэдхэхын тула... промышленна бааза бай...лха шухала.

...үүлшын жэлнүүдтэ эрдэм...нжэлэлгын худэлмэри ни...д үргэдхэгдөө, химическэ ...титудууд болон шэнжэлэл... лабораторинуудай худэл...илэгшэдэй тоо хоёр хахад ...ин олон болоо. Гэбэшье ...нжэлэлгын ашаг үрэнь hу...үй ехэ байха зэргэтэй бай... Олохон научна худэлмэ...үүд хэдэн жэлдэ нобшо...лагдана. Үсөөн бэшэ ушар... шэнжэлэгшэд шэнэ процес...д тухай тоо баримтануудые ...шалгын гүнзэгы шалгалта...өөр дурадхадаг байха юм. ...и болон нефтиин талаар ...уулагдаhан комитет эр... шэнжэлэлгын эдэбхитэй ...дхэлшэ байхын оронло ...итудуудай олохон худэл-мэрилэгшэдэй хэдэн жэлдэ дэмы хооhоор худэлжэ байдыень hанаа амарханаар хаража байдаг.

Химическэ институдуудые тусхай мэргэжэлдэ түргөөр оруулха, теоретическэ томо асуудалнуудые зохёон шиидхэхын түлөө, химиин промышленностиин тусхай hалбарида техническэ дэбжэлтэ туйлахын түлөө харюусалгатай байдаг түрүү научна эмхи зургаануудые байгуулха хэрэгтэй. Эрдэм-шэнжэлэлгын худэлмэринүүдые түсэблэхэ хэрэг нилээд hайжаруулагдаха ёhотой.

Манай үе сагта химиин наука юрэ буса түргөөр хүгжэнэ, тэрэ хадаа туйлай ехэ хэмжээнэй шэнэ бодосуудые абахын тулада арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ. Мүнөө асуудал иигэжэ табигдана: эрдэм ухаанай нээлтэнүүдые бэелүүлхын тулада, лабораториhоо промышленна үйлэдбэридэ түргөөр шэлжэн орохын тулада эрхим hайн эрхэ байдал байгуулhан лэ орон хими хүгжөөхэ талаар түрүү hуурида гараха бшуу.

Эрдэм ухаанай энэ hалбариин талаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи hуури эзэлхын тулада манайда материальна арга боломжонууд бии гээшэ. Хэрбээ шэнэ процессүүдые зохёон байгуулха хэрэг зарим ушарта даншье hаа удаанаар хэрэгжэжэ байбал, энэ хадаа материальна арга боломжонуудhаа бэшэ, харин шэнжэлэлгын болон туршалгын худэлмэри эмхидхэhэнhээ, эрдэм ухаанай туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэг эмхидхэhэнhээ дулдыдана бшуу.

Энээнтэй дашарамдуулан, химиин болон нефтиин промышленностиин талаар байгуулагдаhан гүрэнэй комитет тухай hанамжаяа хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Мүнөө химиин болон нефтиин промышленность хүгжөөхэ научно-техническэ, түсэблэлгын хүтэлбэриие гансахан энэ комитет эрхилдэг байна. Мүнөө, химиин индустри хүгжөөхэ, хүдөө ажахыда хими хэрэглэхэ туйлай ехэ хараа түсэб абажа байхадаа, эдэ hалбаринуудта ябуулагдадаг научно-техническэ политикые хүтэлбэрилхэ эмхидхэлэй асуудалнуудые үшөө дахин хаража үзэмөөр гээшэ ха.

Дээрэ хэлэгдэhэнэй ёhоор, хараалагдаhан хараа түсэбые дүүргэхын тулада 7 жэлэй турша соо туйлай ехэ капитальна hомололго — 42 миллиард түхэриг мүнгэ ашаглаха хэрэгтэй. Имагтал барилга эмхидхэхэ, химиин машина бүтээлгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ бэшэ, мүн предприятинуудые хубаарилан бариха хэрэгэй экономическа талыень үндэhэлхэ, шэнэ заводуудые түсэблэхэ, худэлжэ байhыень hэльбэн шэнэдхэхэ хэрэг hайжаруулха талаар горитой худэлмэри хэхэ хэрэгтэй байна. Эсэгэ ороной, мүн хилын саанахи химиин эрдэм ухаанай, техникын шэб шэнэ туйлалтанууд нэбтэрүүлэгдэхэ ёhотой.

Нефтиин болон газай шэнэ хэбтэшэнүүдые бэдэрэн олохо, нефть малтан абаха, тэрэниие хубилган болбосоруулха хэрэг эмхидхэхэ талаар энэ долоон жэлдэ туйлай ехэ зорилгонууд табигдана.

Хэнэйшье мэдэhээр, угаа орёо оньhон эдэ бүхы асуудалнуудые гансахан комитедэй шиидхэхэнь бэрхэтэй, тиимэhээ химиин болон нефтиин промышленностиин хүгжэлтэдэ муугаар нүлөөлжэ болохо бшуу.

Ушар иимэhээ химиин, нефтиин промышленностиие эрхилдэг комитедые хоёр комитет болгон хубаарилха тухай асуудал гарана. Нэгэ комитедынь нефть малтан абаха, хубилган болбосоруулха, дашарамдаhан газ хэрэглэхэ асуудалнуудые эрхилдэг байха. Хоёрдохи комитедынь химиин промышленностиие научно-техническэ, түсэблэлгын талаар хүтэлбэрилдэг байха. Энэ хадаа туйлай ехэ худэлмэри гээшэ.

Энэ комитет туршалгын худэлмэринүүдые эмхидхэхэ, реактив бодосуудые, мүн лабораторинууд болон эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудта хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудые эрхилдэг байха ёhотой.

Химиин талаар тусхай комитет амяарлан эмхидхэhэн ушар лабораторинуудта, шэнжэлэлгын институдуудта, дээдэ hургуулинуудта байгуулагдаhан шэнэ процессүүд болон материалнуудые туршан шалгахада, технологи зохёон байгуулхада, эрдэм ухаанай туйлалтануудые промышленна үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ эрхим hайн эрхэ байдал байгуулха байна.

Химиин промышленность хүгжөөлгэтэй, эрдэм-шэнжэлэлгын худэлмэри үргэдхэлгэтэй дашарамдуулан инженер, технигүүд болон научна худэлмэрилэгшэдые hайнаар бэлэдхэхэ, бии байгаа дээдэ, дунда тусхай hургуулинуудые үргэдхэхэ, эдэ hургуулинуудые материально-техническэ талаарнь бэхижүүлхэ, хими шудалха үдэшын болон заочно hургуулинуудые олошоруулха гэhэн эрилтэ табигдана. Юрэнхы hуралсалай hургуулинуудhаа эхилээд химидэ дуратайгаар хүнүүдые hургаха хэрэгтэй.

Мэргэжэлтэй бэрхэ худэлмэришэдые бэлэдхэхэ тушаа мүн саг соонь анхарха гээшэ угаа шухала. Химиин промышленностьда худэлхэ гол шухала мэргэжэлтэй худэлмэришэд мүнөөшье ехээр дуталдажа байнхай. Һайн мэргэжэлтэй кадрнууд саашадаашье бүри олоор хэрэгтэй болохо байна.

Химиин индустриие хүгжөөхэ талаар хараалагдажа байhан хараа түсэбые дүүргэхын тулада эгээл шухала эдэ зарим асуудалнуудые бэелүүлхэ болонобди.

Нүхэдүүд! Ойрын долоон жэлдэ химиин промышленность хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ түсэбые КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй даалгабаряар тайлбарилан хэлэжэ үгэбэб. Бидэнэр горитой, орёо оньhон, ехэнхидээ бэрхэшээлтэй, мүн hонирхолтой, ашаг туhатай худэлмэри бэелүүлхэ байнабди.

Энэ худэлмэри бэелүүлжэ шадахашьебди. Манайда мүнөө үеын хүсэн түгэс индустри, ехэ мэргэжэлтэй эрдэмтэд, инженернүүд, технигүүд, худэлмэришэд мүнөө бии. Химиие хүгжөөхэ гээшэ бүхы партиин, бүхы арадай хэрэг болохо ёhотой.

Химиие хүгжөөхэ талаар хараалагдажа байгаа түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлгэ манай орондо туйлай ехэ экономическа ашаг үгэхэ байна. Хэрбээ энэ түсэбые бодотоор бэелүүлээд, тэрээнhээ абаха юумые согсолхо болоо hаа, энэ хадаа туйлай ехэ, хэдэн миллиард түхэригэй сэнтэй юумэ болохо байна.

Арадай ажахын элдэб hалбаринуудта химиин материалнуудые хэрэглээд, 1964 онhоо 1970 он хүрэтэр имагтал продукциин өөрын үные хямдаруулhанhаа 32 миллиард 700 миллион түхэригэй алмалта хэгдэхэ байна. 42 миллиард түхэригэй капитальна hомололго хээд, промышленность болон хүдөө ажахыда хими хэрэглэхэ хэмжээ ябуулгануудhаа 1964—1970 онуудай турша соо 57 миллиард шахуу түхэриг сэбэр олзо доход абтаха байна. Тиимэ болохолооро, долоон жэлэй турша соо химиие хүгжөөлгэдэ гаргашалагдаhан бүхы гаргашанууд өөрыгөө харюулхаhаа гадна, орондомнай 15 миллиард шахуу түхэригэй сэбэр олзо үгэхэ юм.

Гаргашаяа түргөөр харюулдагаарнь, оруулагдаhан мүнгэ зөөриин ашаг үрэтэй байлгаарнь химиие промышленностиин ямаршье hалбаритай сасуулжа болошогүй.

Тиимэhээ индустриие хүгжөөлгэдэ 20 миллион түхэриг ороной hомолжо шадаха арга боломжотой байhандань Владимир Ильич Ленинэй баярлаhые үшөө дахин hанаад абаха дуран хүрэнэ. Ленинэй зааhан замаар ябажа, манай парти, совет арад улад зоной баялигые, манай социалис Эхэ ороной хүсэ шадалые хэдэн дахин арьбадхаhан байха юм.

Арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүдые бэелүүлхэдээ, парти хадаа хүгжөөн үргэдхэхэ үйлэдбэридэ, КПСС-эй Программа соо хараалагдаhан социально-экономическа хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ шэнэ нөөсэнүүдые элсүүлхэ байна.

Нүхэдүүд! Экономикые улам саашадань хүгжөөхэ, арад зоной hуудал, байдал hайжаруулха тушаа партиин хараалжа байгаа хэмжээнүүдые совет хүнүүд бултадаа урматайгаар угтажа, тон халуунаар дэмжэнэ. Коммунизм байгуулгада Советскэ Союзай туйлаhан амжалтанууд манай бүхы ханинарые баясуулна. Зүгөөр ондоошье удхатай абяан гарадаг.

Буржуазна хэблэл уншаад байхадаа, манай дайсадай уур зэбүүрхэлhээ боложо шэшэрэн hалганажа байхыень харахаш. Манайда хүдөө ажахын жэлэй тааруугүй муу байhанда тэдэнэр хороор хашхаран баярлажа, Советскэ Союзда политическэ эрилтэнүүдые табихада болохо, үбсүүн дээрэнь үбдэгөөрөө үбдэгэлөөд hуухада болохо гэhэншүүгээр хашхаралдана. Иимэ юумэ хэхыень Аденауэр болон тэрээндэ адлирхуу социализмын эгээл хархис, уур сухалдаа дарагдашаhан дайсад уряалдаг байна. Шэнии сэ худалдахынгаа гү, али химиин түхеэрэлгэ үгэхынгөө урда тээ Советскэ Союзда политическэ эрилтэ табиха хэрэгтэй гэhэншүүгээр тэдэнэр сэхэ руунь мэдүүлнэ.

Господа империалистнар, иигэжэ мэдүүлхэдээ шэнэ дэлхэйдэ эсэргүүгээр юушье хэжэ шадахагүй байhанаа харуулнат. Совет социалис байгуулалта танай hайн hанаагаар түрөө бэшэ, бидэнэр танай дэмжэлгын ашаар ажаhууна, хүгжэнэ бэшэбди, ерээдүйн долоон жэлэй түсэбүүдые мүн лэ танай туhаламжаар бэшэ, харин өөhэдынгөө арга нөөсэ, арга боломжонуудые хэрэглэжэ, өөhэдынгөө хүсөөр дүүргэхэ гэжэ бодомжолнобди. Танай муу hанаата хараа бодолнууд бэелүүлэгдэхэгүй байха. Советскэ Союзда политическэ эрилтэнүүдые баадхаха гэжэ бү hэдэгты, зоной дунда хэлсэдэгэй ёhоор, диилдэшэгүй юумэндэ аhаа гээшэлта!

Аха дүү социалис оронуудтай экономическа холбоо барисаа болон харилсан ажаллалга бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэдөө, бидэнэр тэрэшэлэн капиталис оронуудтай ажал хэрэгэй холбоо барисаа үргэдхэхые оролдонобди. Химиин заводуудай бүхэли нэгэдэмэл үйлэдбэри болон бусад хэдэ хэдэн предприятинуудые бүтээхэ захилнуудые эдэ оронуудай фирмэнүүдтэ дуратайгаар үгэхэ байнабди, тиигээд коммерческэ тоосооной ёhоор тэдээндэ түлэхэ юумыень түлэнэ бэзэбди.

Гэбэшье өөhэдтэнь таатай зохидшуу эрхэ байдал хэрэглээд, энэ хэрэг дээрэ хэтэрмэ ехэ олзо абаха гэжэ hанагшад ехээр урмаа хухарха байха. Советскэ Союз ямаршье хэлсээ хэхэ баатай болохо, юуб гэхэдэ, тэрээндэ ондоо харгы байхагүй гэhэншүүгээр бодомжологшод мүн лэ ехээр урмаа хухарха байха. Хэн нэгэнэй үнэн сэхээр олзо олохоёо hанабалнь, зээлиин мүнгэнэй байбалнь, бидэ захил хэхэ байнабди. Юуб гэхэдэ, энэ хадаа экономическа харилсаануудай ёhо гурим болонхой ха юм. Харин ондоо хараа бодол баримталжа байгшад дэмы хооhон үлэхэ баатай болохо.

Совет гүрэн мүнөө тон ехэ хүсэтэй, хүсэ шадалтай. Манай түсэбүүдые бэелүүлхэдэ hаад ушаруулжа шадахаб гэжэ имагтал ухаа мэдээгүй болоhон хүнүүд лэ бодомжолжо болохо. Бидэнэр урагшаа бата найдамтайгаар дабшанабди, шэнэ жэлэй гараха бүри, экономикоёо хүгжөөхэ талаар шэнэ амжалта туйлаха бүри алхамнай бүри үргэн дэлисэтэй болодог, коммунизм тээшэ дабшаха дабшалтамнай түргэдхэгдэдэг.

* * *

Нүхэдүүд! Ороной экономикые улам саашадань дэбжээхын, ажалшадай hуудал, байдал hайжаруулхын тулада шиидхэхы hалбари бологшо химиин промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар манай партиин, бүхы совет арадай ойрын жэлнүүдтэ шиидхэхэ зорилгонуудай айхабтар ехэ байhые элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Энэмнай юрын зорилго бэшэ. Химиие хүгжөөхэ талаар хараалагдажа байгаа гүрэнэй түсэбые бодотоор бэелүүлхын тулада манайда материальна эд хэрэгсэл, хүсэн болон дура зориг бии гээшэ.

Хоёр жэлэй урда тээ XXII съездын шиидхэбэринүүд соогоо Советскэ Союзай Коммунис партиин хараалhан өөрынгөө Программа соо бэшэhэн хэрэг зорилгонуудынь бодотоор бэелүүлэгдэжэ байна. Коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури амжалтатайгаар байгуулагдана. Манай арад тэрэниие байгуулха болзор хороохын тулада бүхы юумэ хэхэ байна.

Коммунис байгуулалтада, манай ороной экономикые хүгжөөлгэдэ, тэрэнэй хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ туйлай ехэ удха шанартай байhан асуудалнуудые ЦК-гай мүнөө боложо байгаа Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэжэ байнабди.

Өөhэдынгөө гол шухала уг зорилгодо хүрэхын тулада — коммунизм байгуулхын, арад зоной эрхим hайнаар ажаhуухын тулада бүхы эрхэ байдал байгуулхын, ажалшадай творческо эршэ хүсые дэлгэрүүлхын, хүн бүхэнэй оюун бэлиг болон шадабариие hалбаруулан хүгжөөхын тулада бидэнэр дэлхэй дээрэ эгээл хүсэн түгэс экономико байгуулнабди. Капиталис оронуудай хэдэн миллион ажалшадай талархадаг коммунизмын агууехэ хүсэниинь энэ ушарта элеэр харагданал.

ЦК-гай Пленумэй үзэмжэдэ табигдаhан ажахын байгуулалтын үндэhэн шухала асуудалнууд имагтал дотоодын түрүү зэргын удха шанартай бэшэ, мүн уласхоорондын ехэ удха шанартай.

Социализм болон коммунизм байгуулха үедэ Советскэ Союзай, мүн аха дүү социалис оронуудай коммунистнууд марксизм-ленинизмые зүбөөр хэрэглэжэ шадаха байhанаа, нэн түрүүн ажахын байгуулалтада өөhэдөө революционно эрмэлзэлтэй байhанаа харуулна. Эндэ, материальна үйлэдбэридэ, хуушан дэлхэйдэ шиидхэхы сохилто үгтэдэг, капитализмда орходоо социализмын булюу hайн байhаниинь буруушаашагүй этигэлтэйгээр баталагдан харагдадаг юм.

Мүнөө үедэ манай орон дотор коммунизмын экономическа үндэhэ hуури байгуулхын түлөө дэлгэрhэн тэмсэл, социализмын бусад оронуудта социалис экономико байгуулжа байhан ушар дэлхэй дээрэхи ангиин тэмсэлэй гол шухала формонуудай нэгэниинь мүн болоно. Капитализмые гүйсэдөөр илаха илалтын бата бэхи үндэhэ hуури хэтэрмэ революционно шашаг шууяагаар бэшэ, харин социализмын ниитэ фронтые бэхижүүлдэг, бүхы оронуудай арадуудай революционно тэмсэлдэ социализмын оруулха хүсые арьбадхадаг материальна үйлэдбэридэ хабаадаhан хэдэн миллион хүнүүдэй эсэшэ сусашагүй ажалаар байгуулагдадаг юм. **«Өөhэдынгөө ажахын политикаар уласхоорондын революцида гол шухала нүлөөгөө үзүүлнэбди»,**—гэжэ В. И. Ленин онсолон тэмдэглэдэг бэлэй. **«...Энэ hалбарида бүхы дэлхэй дээрэхи тэмсэл асарагдан дэлгэрээ. Энэ зорилгые шиидхээд байбал — энэ ушарта бидэнэр уласхоорондын хэмжээн дээрэ заатагүй, эсэслэн диилэжэ гарахабди».** (Соч. том 32, хуудаhан 413).

СССР-тэ туйлагдаhан коммунизм байгуулгын амжалтанууд хадаа дэлхэйн социалис байгуулалтые бэхижүүлхэ революционно ниитэ хэрэгтэ, дарлалта, мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр бүхы оронуудай худэлмэришэн ангиин ябуулдаг тэмсэлдэ манай ленинскэ партиин, бүхы совет арадай оруулhан агууехэ хубита, империализм болон колониализмда эсэргүүгээр тэмсэдэг, өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй, национальна талаараа бэеэ даанхай, социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг арадуудай тэмсэлдэ оруулагдаhан хубита мүн. Энэ хадаа эб найрамдалай, демократиин, социализмын хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ оруулагдаhан манай хубита болоно.

Коммунизм байгуулха талаар манай туйлаhан амжалтанууд засагаа өөhэдынгөө гарта абаад байhан худэлмэришэн анги, ажалшан арад юу хэжэ шадахаб гэжэ бүхы оронуудай ажалшадта харуулжа үгэнэ. Совет ороной арадууд Коммунис партиин хүтэлбэри доро гээгдэнги Россие эгээл түрүү, хүсэн түгэс социалис гүрэн болгоо. Советскэ Союзай, бүхы социалис оронуудай экономикын улам хүсэтэй байха тума социалис байгуулалтын булюу hайн байhаниинь бүри ехээр харагдаха, бүхы дэлхэйн ажалшадай ухаан сэдьхэлдэ, мүн эрхэ сүлөөтэй болоhон арадуудай, тэрэшэлэн национальна талаараа сүлөөрхын түлөө тэмсэжэ байhан, шэнэ ажабайдал байгуулха замда орооhон арадуудай ухаан бодолдо тэрэнэй революционно, зоригжуулхы нүлөөнь бүри ехэ байха.

Нүхэдүүд! Манай бүхы партийна, советскэ, профсоюзна, комсомолой, ажахын организацинууд арадай ажахын түсэбүүдые, химиин индустриие хүгжөөхэ түсэбүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хүсэл оролдолгые элсүүлхэ ёhотой.

Мүнөө партийна, советскэ, ажахын органуудые шэнэдхэн хубилгаад байхада, ажахын байгуулалтын тодорхой участогуудта партийна организацинуудай харюусалга, үүргын дээшэлүүлэгдээд байхада бидэнэр үшөө нэгэ нэмэлтэ арга боломжонуудые олоhоншуу болонобди.

Промышленна партийна органууд фабрика, заводуудай, барилгануудай, эрдэм-шэнжэлэлгын болон проектнэ организацинуудай коллективүүдые шадамараар хүтэлбэрилхэ, партиин шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлжэ, промышленна хүгжэлтын түсэбүүдэй дүүргэлтые хангажа шадаха байха гэжэ Центральна Комитет найдана. Хүдөө ажахын партийна организацинуудай худэлмэри шэнэ, бүри үндэр хэмжээндэ ябуулагдаха ёhотой. Манай хүдөө ажахын үйлэдбэриие ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр эрхилhэнэй—гектар газар бүриhөө ороohо тарья болон техническэ ургамалнуудые бүри ехээр абаhанай, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлhэнэй ашаар улам саашадань хүгжөөхэ байhые хараадаа абаха хэрэгтэй. Энэ хадаа ажал хэрэгээ гүнзэгыгөөр мэдэхэ, хүдөө ажахыда хими хэрэглээд байхада нээгдэhэн шэнэ арга боломжонуудые дүүрэнээр, hайнаар хэрэглэхэ тушаа бүри ехэ шадабари гаргаха эрилтэ табина. Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо гээшэ хүдөө ажахын наука болон техникэ, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ шадамараар хэрэглэхэ, үрэhэнэй ажахы, үүлтэрэй хэрэг hайнаар табиха, ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, арьбалхын, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулхын, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэхэ гэhэн удхатай.

Агууехэ Ленинэй зааhан зүб, гансахан лэ зүб замаар урагшаа дабшанабди. Энэ замдамнай ямаршье бэрхэшээлнүүдэй тохёолдоо hаань, Коммунис парти, совет арад тэдэниие дабан гараха байха. Хараалhан уг зорилгодоо хүрэхэдэнь совет арадта hаад тойбо ушаруулха тиимэ хүсэн байхагүй.

Урагшаа, нүхэдүүд, коммунис байгуулалтын шэнэ амжалтанууд тээшэ!

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ

Декабриин 10-да Москвада Кремлиин Ехэ Ордон соо КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум худэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. «Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам hайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн» гэhэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ эхилээ.

Үглөөнэй заседани дээрэ түрүүшээр РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Г. И. Воронов** үгэ хэлэбэ. Энэ Пленум дээрэ Совет ороной экономическа ажабайдалай үндэhэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ байна гэжэ тэрэ тодорхойлно. Коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха тон шухала hалбари—химиин индустриие түргэнөөр хүгжөөхэ, хүдөө ажахые дэбжээхэ, ажалшадай ажабайдал улам hайжаруулха хэрэгтэ тэрэнэй бэелүүлхэ түрүү үүргэ тухай хэлсэгдэнэ гээшэ.

Саашань нүхэр Воронов ажахын тон шухала hалбари болохо химиин промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ Россин Федерациин ехэ үүргэтэй байhан тухай хэлэнэ. Түсэбтэ долоон жэлэй түрүүшын табан жэлэй туршада РСФСР-эй химическэ промышленностьда хэгдэхэ капитальна hомололго 3,5 миллиард түхэриг болохо байна. Энэ хадаа энээнэй урда тээхи табан жэлэй туршада hомологдоhон мүнгэнhөө 3,3 дахин ехэ болоно. Богонихон болзорой туршада шэнэ 24 томо предприяти, 200 шахуу шэнэ тусхай үйлэдбэриин барилганууд бодхоогдоо. Мүн худэлжэ байhан предприятинуудшье горитойхоноор үргэдхэгдэжэ, шэнэдхэгдэн hайжаруулагдаа. Энээнэй ашаар синтетическэ дабирхай, пластическа зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 1959—1963 онуудай туршада 2.1 дахин, синтетическэ каучук—1,5 дахин, хэмэл ба синтетическэ утаhа—1,8 дахин, аммиак—2,7 дахин, сернэ кислота—1,3 дахин, минеральна үтэгжүүлгэ—1,6 дахин ехээр, тэрэшэлэн ургамалнуудые химиин аргаар хамгаалдаг зүйлнүүд элбэгээр гаргагдадаг болоо. Химиие хүгжөөлгэ нэн түрүүн хүдөө ажахые дэбжээхэ, арадай ажабайдалые hайжаруулха зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор ябуулагдана.

Гэхэ зуура, коммунизм байгуулгын мүнөөнэй шатада энэ ургалта болбол хангалтатай гэжэ яабашье тоологдожо болохогүй. Хүдөө ажахы промышленностьтай зэргэ алхамаар дабшаха ёhотой, эндэ ямаршье гээгдэл ушаруулжа болохогүй гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэнэ. Тиимэ дээрэhээ үндэр баян ургаса абажа байха тухай, газарай гектар бүхэнhөө продукци абалтые шууд түргөөр ехэ болгохо гэхэ гү, али хүдөө ажахые ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ гээд тэрэ hануулна.

Саашань нүхэр Воронов хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар шэнэ шатада орооhоной ушар шалтагаануудые, эрхэ нүхэсэлнүүдые, энэ талаар түрэл партиингаа бэелүүлhэн сэсэн мэргэн политика тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэнэ.

Тиигээд арад зоной хэрэглэхэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохын тула Россин Федерациин хүдөө ажахын худэлмэрилэгшэдэй оруулха ехэ хубита тухай үгэ хэлэгшэ тоггоно. Россин Федерацида 1970 ондо орооhоной валовой суглуулбариие 8,6 миллиард пүүдтэ хүргэхэ зорилго табигдана. Тиихэдэ 1962 ондо 5,4 миллиард орооhон абтаhан байгаа. Мяха, hү, үндэгэ гүрэндэ худалдалга, хартаабха, овощ, жэмэс болон бусад продуктнуудые абажа, бэлэдхэхэ хэрэг эрид ехээр дээшэлхэ байна.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ехээр гаргадаг болохо, шанарыень hайжаруулха тухай хэлэхэ зуураа, хараалагдаhан хэмжээнэй ургаса, орооhо тарянай болон бусад хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасын валовой суглуулбариие абахын тула 1970 ондо, тухайлхада, 44 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэгтэй болохо гэжэ тэрэ заана. Тэрээнhээ гадна, хүдөө ажахын ургамалнуудай буртаг үбhэнтэй, элдэб янзын хоротон болон үбшэнтэй тэмсэхын тула 206 мянган тонно гербицит, 618 мянган тонно ядохимикат хэрэгтэй болохо байна.

Энэ эрилтые хангахын тула шэнэ предприятинуудые бариха, мүн худэлжэ байhан предприятинуудта шэнэ цехүүд болон тусхай үйлэдбэриие байгуулха шухала. Мүн үтэгжүүлгэнүүдые, гербицит болон ядохимикадуудые гаргадаг шэнэ үйлэдбэриие ашаглалгада оруулха, минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй шанарыень hайжаруулха, аша ехэтэй химическэ шэнэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо хэрэгтэй. Тэрэшэлэн химиин промышленностиин техникые эгээн ехэ ашагтайгаар хэрэглэхэ ябадал үтэгжүүлгын нөөсые ехэ болгоохо үшөө нэгэ арга мүн болоно. Эдэ бүгэдэ арга замууд хүдөө ажахын эрилтэнүүдые хангаха шухалын шухала шэглэлнүүд мүн болоно.

Г. И. Воронов минеральна үтэгжүүлгэнүүдые заводhоо колхоз, совхозууд хүрэтэр зөөхэ, химиин эрдэмдэ hургаха тухай, хүдөө ажахын продуктнуудые болбосоруулха промышленностиие хүгжөөхэ тухай саашань хэлэбэ.

Украинын компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь **П. Е. Шелестдэ** үгэ үгтэнэ.

Парти, правительствын хүтэлбэри доро туйлаhан Украинын ажалшадай амжалта тухай, промышленностиин, хүдөө ажахын түсэб, даабаряа амжалтатайгаар дүүргэжэ байhан тодорхой тоо, баримтануудые тэрэ Пленумдэ мэдээсэжэ үгэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй (1958 он) hүүлээр Украинада химиин предприятинуудые шэнээр бариха, шэнэдхэн hайжаруулха, мүн үргэдхэхэ талаар ехэ худэлмэри ябуулагдаа. Түсэбтэ долоон жэлэй туршада эндэ химиин промышленностиин валовой продукциин хэмжээн 2.2 дахин ехэ болоо.

КПСС-эй ЦК-гай энэ Пленумдэ бэлэдхэхэ зуураа, Украинын партийна, советскэ болон ажахын органууд мэргэжэлтэд болон үйлэдбэриин түрүүшүүлтэй сут хамта республика дотороо химиин промышленностиие хүгжөөхэ асуудалнуудые бүхы талаhаань шэнжэлэн хаража үзөө. 1970 ондо минеральна үтэгжүүлгэ гаргадаг үйлэдбэриин хэмжээн бүхыдөө энэ жэлэй 5,4 миллион тонноhоо 26 миллион тонно хүрэтэр ехэ болохо. Химиин промышленностиин бусад продуктнууд эрид ехээр гаргагдадаг болохоор хараалагдана.

Саашань үгэ хэлэгшэ химидэ хэрэглэгдэхэ машина бүтээлгын предприятинуудые, түхеэрэлгэнүүдые бии болгохо тухай хэлэнэ.

1970 ондо Украинада 18—20 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэхээр хараалагдана. Энэнь хахалагдадаг газарай гектар бүридэ 5.8 центнер хүртэхэ жэшээтэй. Энээнэй ашаар орооhо таряан, саахарай свёкло, хартаабха, овощ, тэжээлэй бусад ургамалнууд улам ехээр абтаха болоно.

Бүхы орон дотороо 14—16 миллиард пүүд орооhо абаха гэhэн бүгэдэ арадай зорилгодо Украинын

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ

Эхиниинь 3-дахи нюурта

хубита ямар байхаб? 3,3 миллиард пууд сохом байха гэжэ бидэнэр тоолоноби гээд тэрэ мэдүүлнэ. Орооhото ургамалнуудай дунда заргын ургаса гектарһаа 30—31 центнер абтаха болоно. Тиихэ зуура, республикын колхоз, совхозууд 1970 ондо 1,5 миллиард пууд орооhо, 50 миллион пууд сахарай свёкло, тоhото ургамалнуудай үрэһэ—1,7 миллион тонно гүрэндөө худалдаха аргатай болохо байна.

Саашань нүхэр Шелест минеральна утэгжүүлгэнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ тухай, энэндэ худөө ажахын бүхы худэлмэрилэгшэдые һургаха тухай, газар уһалалгые хүгжөөхэ, ургаса ехээр абаха тухай хөөрэжэ үгөө.

Худөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абаха хэрэгтэ минеральна утэгжүүлгэнүүдэй ухаа ехэ үүргэтэй байhан тухай партиин Краснодарай хизаарай крайкомой нэгэдэхи секретарь **Г. И. Воробьев** хөөрэжэ үгэбэ. Эндэхи Усть-Лабинскэ үйлэдбэриин управлениин ажахынууд мүнөө жэл орооhото ургамалнуудай гектар бүхэндэ 2—5 центнер минеральна утэгжүүлгэ оруулаа. Энээнэй ашаар 80 мянган гектар талмайн гектар бүхэнһөө 38,9 центнер шэлисын ургаса абтаа. Нэгэндэ жэлэйхиһээ гектар бүриһөө 8,8 центнер ургаса нэмэгдэжэ абтаhан байна.

Хизаарай колхоз, совхозууд өөрын жэлэй туршада гектар бүриин 5—6 центнер минеральна утэгжүүлгэ оруулжа, баян ургаса үгэдэг шэнэ сортын үрэһэ хэрэглэжэ, агротехникын һайжаруулжа, орооhото ургамалнуудай ургаса гектарай 45—50 центнер абадаг болохо юм.

Нүхэр Воробьев саашань уһалууриин барилгые үргэдхэхэ, уһалагдадаг газарые һайнаар ашаглаха тухай асуудалда тогтоно. Промышленна болон худөө ажахын үйлэдбэриие ехэ болгохо талаар урдаа табигдаhан зорилгоёо Краснодарай хизаарай коммунистнууд, бүхы ажалшад нэрэ хүндэтэйгөөр дүүргэхэ гээд тэрэ мэдүүлээ.

Москвагай ажалшад абаhан уялга, партиин ажалай шэнэ ехэ нэлалтануудые туйлаха гээд КПСС-эй Москвагай городской комитедэй нэгэдэхи секретарь **Н. Г. Егорычев** Пленумдэ мэдээсэлэ.

Худөө ажахыда тохёолдоhон мүнөө жэлэй ган гасуур болбол худөө ажахын захилда онсо ехэ анхарал хандуулхые, колхоз, совхозуудта туhаламжа хүргэхэ түсэб, даабаря хэрэгтэ хаража үзэхые городууд болон промышленнэ областинуудай партийна организацинуудые уялгална гээд тэрэ хэлэнэ. Москвада ороной бүхы эрдэмтэд-химигүүдэй хахадынь шахуу, проект табидаг томо организацинууд худэлжэ байдаг. Москвагай институдай научна коллективүүд химиин хэдэн шэнэ үйлэдбэри болон үйлэдбэриин зохёогоо, мүн томо теоретическэ асуудалнуудые шиидхэжэ байдаг юм. Гэбшье Пленум дээрэ эрдэмтэд болон проект табидаг худэлмэрилэгшэд тухай гараhан шүүмжэлэл тон зүб, тиин энээнһээ эб тобшолол Москвагай партийна организаци хэнэ гээд тэрэ хэлэбэ.

Арадай ажахын эрилтэнүүдые, Москвагай хүн зоиние хангахын тула синтетическэ зүйлнүүдые гаргадаг томо предприятинууд болон цехүүд шэнээр бодхоогдоно, промышленностиин болон городой ажахын бүхы һалбаринуудта хими үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Энээнэй ашаар элдэб янзын бүд болон өөмэл хубсаhанай худалдаанай юумэн хамдарна, шанарынь һайжарна.

Манай орондо химиин промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар партиин абаhан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ Москвагай партийна организаци Центральна Комитедэй найдамтай түшэг тулгуури саашадаашье байха гээд нүхэр Егорычев Пленумые найдуулна.

Новомосковско химиин комбинадай (Тульска область) директор **С. В. Садовский** трибунада гарана.

Энэ комбинадай химигүүд минеральна утэгжүүлгэ гаргаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, КПСС-эй ЦК-гай Пленум угтаа. Мүн химиин үйлэдбэриин ехэ барилга хээ. Комбинадай үйлэдбэриие саашань хүгжөөхэ түсэбэй дүүргэгдэхэдэ, эндэ 1968 ондо мүнөө жэлэйхиһээ 2,3 дахин ехэ продукци гаргагдадаг болохо.

Энэ жэлэй эсэс болотор Новомосковско химигүүд худөө ажахыда түсэбһөө гадуур 64 мянган тонно аммиачна селитрэ, 4 мянга шахуу тонно карбамид, 11 мянган тонноhoo ехэ холимол утэгжүүлгэ үгэхэ юм.

Нүхэр Садовский үйлэдбэриин арга боломжонуудые һайнаар ашаглалгада, үйлэдбэриин хүсые ашаглалгада, продукци ехээр гаргаха хэрэгтэ һаад ушаруулжа байhан дутуу дунданууд тухай хэлэнэ. Химиин промышленностиин томо предприятинуудай дэргэдэ барилга-хабсаралгын участогуудые байгуулаа haa һайн байгаа гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Узбекистанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Ш. Р. Рашидов** үгэ хэлэнэ.

— Манай Узбекистанда—«сагаан алтанай» аша үрые, тэрэнэй түгэс хүсые һайнаар мэдэдэг юм гэжэ тэрэ хөөрэнэ.—Үндэр ургасын түлөө тэмсэлдэнь хлопок ургуулагшадта хими үнэн сэхээр алба хэнэ. Мүнөө жэл Узбекистан Эхэ орондоо 670 мянган тонно «сагаан алта» тушаагаа. Эдэ бүгэдэ арадай тэмсэлдэ оньһожоруулгатай хамта хими шухала үүргэ дүүргэээ.

Нүхэр Рашидов механизаторнуудай болон худөө тосхонуудай бусад ажалшадай элитэ ехэ амжалтанууд тухай, ямаршье сагай уларилда тогтууритай баян ургаса абажа байхын тула юунэй хэрэгтэй байhан тухай тогтоно. Газар уһалалгые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, худөө ажахын үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха болон хими нэбтэрүүлхэ ябадал баян ургаса абалгын гол шухала нүхэсэл болоно гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Узбекистанда минеральна утэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэг жэлһээ жэлдэ ехэ болохо юм. Түсэбтэ долоон жэлэй эсэстэ 2,5 миллион тонно утэгжүүлгэ, тэрэнэй ехэнхи хубинь азотно утэгжүүлгэ гаргагдахаар хараалагдана. Байгаалиин газ, нефть болон химиин бусад түүхэй эд хэрэглэжэ, минеральна утэгжүүлгэ ехээр гаргадаг болохо тухай нүхэр Рашидов дэлгэрэнгыгээр тогтоно.

Худөө ажахыда хими нэбтэрүүлхэ тухай абаhан парти, правительствын хэмжээнүүд намайе, шэниисын селекциин талаар мэргэжэлтые, илангаяа ехээр баясуулна гээд ВАСХНИЛ-ай академик **П. П. Лукьяненко** мэдүүлнэ. Манай газар тариалангай түүхэдэ түрүүшынхеэ орооhото ургамалнуудташье минеральна утэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байhандань бидэнэр ехэ омог баяртайбди. Энэ хадаа орооhото ургамалнуудай, илангаяа тэрэнэй гол ургамал—намарай шэнииһын үзэгдөөгүй ехэ ургаса абаха арга боломжо нээжэ үгэнэ.

Мүнөө утэгжүүлгэнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ аргануудай зохёогдожо байхада, энээнтэй тааруу ургамалай шэнэ сортнуудые бии болгохо хэрэг онсо ехэ удха шанартай болоно. Утэгжүүлгэ хэхэдэ, ургасаяа хоёр дахин ехэ болгодог шэнэ сортнуудые байгуулжа болоно гэжэ Краснодарай худөө ажахын научно-шэнжэлэлгын институдай дүй дуршал харуулна. Гэхэ зуура, энэ хэрэгтэ һүүлэй саг болотор бага анхарал хандуулагдаhан юм гээд үгэ хэлэгшэ шүүмжэлнэ.

Саашань нүхэр Лукьяненко азотно утэгжүүлгэнүүдые ямар газарта ашагтайгаар хэрэглэхэб, колхоз, совхозуудта минеральна утэгжүүлгэнүүдые саг соонь эльгээхэ, утэгжүүлгэ поли дээрэ тарааха, худөө ажахын машинануудые зохёохо талаар дурадхал оруулна.

КПСС-эй Ленинградай промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь **В. С. Толстиков** үгэ абажа, химиин индустриие саашадань хүгжөөхын тула Ленинградай промышленностиин ехэ арга боломжотой байhан тухай олон жэшээ баримтануудые харуулжа үгэбэ.

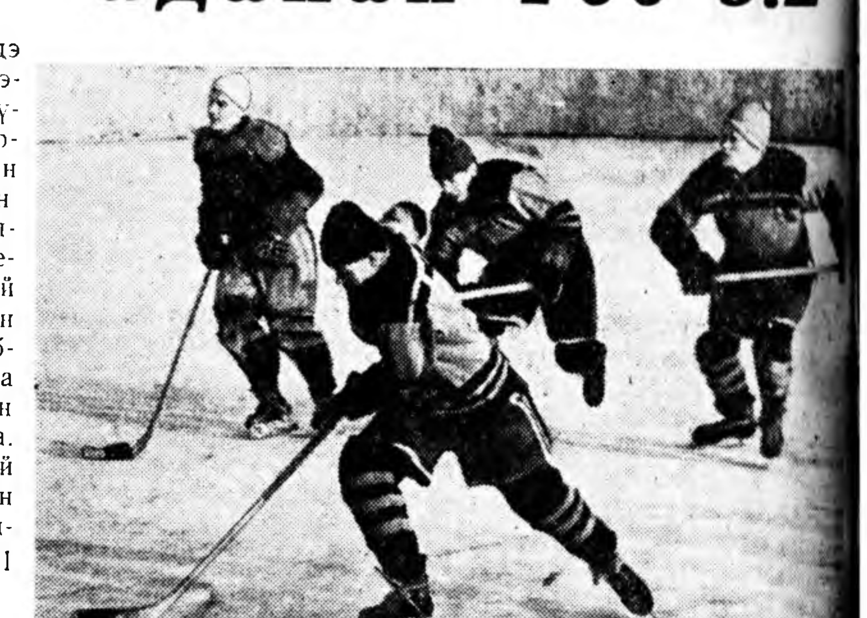
Капитальна һомололгые саашадаа ашагтайгаар хэрэглэхэ асуудалда нүхэр Толстиков үгынгөө ехэнхи хубиие зорюулна. Түсэблэлгын түб организацинууд, мүн бидэнэршье арадай мүнгэ зоориие гамтайгаар гаргашалха, түхэриг бүхэнэй ашаг ехэтэйгээр эрьежэ ерэхые туйлаха ёhотойбди. Гэхэ зуура, һүүлэй саг болотор энэ эрилтэ хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ.

Тиигээд нүхэр Толстиков туршалга хэдэг предприятинуудые байгуулха тухай дурадхал оруулна. Тиимэ научно-шэнжэлэлгын институдууд болон үйлэдбэриие экономическа районуудта байгуулха шухала гэжэ тэрэ тоолоно. Энээнэй ашаар ехэ мүнгэн зоори алмагдаха, эрдэм наукын зохёоhон шэнэ дурадхалнууд промышленностьда түргэноор нэбтэрүүлэгдэхэ байна.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлэлгэн үргэлжэлөө.

Нааданӑй тоо 9:2

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр транспортын «Локомотив» бүлгэмэйхид Улаан-Үдэ городто айлшаар ерэһэн Шэтын хоккей наадагшадтай нүхэрэй ёhоной уулзалга үнгэргэбэ. Айлшаар ерэһэн Шэтын командынхид нааданӑй эхилэн сасуу эбтэй эетэйгээр добтолжо, «Локомотивай» спортсменүүдые мэгдэхээбэ. Нааданӑй эхилһээр гурбахан минутын үнгэрөөд байхада Шэтын добтологшо Шнайдер хоёр удаа «Локомотивайхидай» үүдэн руу шайбаяа сохижо оруулаа. Нааданӑй түрүүшын хахадай дүүрэхэ багта Улаан-Үдын добтологшо Дмитрий Петряев нэгэ шайба оруулжа 2:1 тоотой болоно.

Нааданӑй хоёрдохи хахадта айлшадай добтологшод техникэ һайнтайгаар наадажа, тэндэ сугларагшадые баясуулна. Хэдэхэн минутын туршада айлшадай добтологшод аяар гурбан шайба нэмэритэй болоно... Гурбадахи уулзалгаяа бүри һайнаар эмхидхэһэн айлшад үшөө гурбан шайба улаан-үдынхидэй ворота руу сохижо, нааданӑйнгаа тоо аяар 9:2 болгоно.

Улаан-Үдын хоккеистнүү... ахир муугаар наадажа, ... уулзалгаяа үнгэргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наадана... үе харуулагдана.

Л. Хайдуровай фото.

Урдамнӑй—ехэ мүрысөөн!

ХҮНГЭН атлетикээр мүрысэгшэд нааданӑйнгаа сезон дүүргэбэ. Манай Советскэ Союзай хүнгэн атледүүд энэ жэлдэ уласхоорондын уулзалгануудые хэзээ хэзээнэйхиһээ олоор үнгэргөө. Эгээл шанга тулалдаан хоёр гүрэнэй (СССР—США) спортсменүүдэй дунда болоhон байна. Тиихэдэ Россин Федерациин спортсменүүд Англи, Франци, Польшо, ГДР болон бусад гүрэнүүдэй шамбайшуултай хүсэ шадалаа туршалсажа, мүрысөөнэй гоё һайхан наада харуулжа, олониитын һайшаал, магтаалда хүртэлсэһэн байна.

Олимпиин нааданӑй эхилхын урда тээхи сезоной дүүрэһэнтэй дашарамдуулан ТАСС-ай корреспондентнүүд Ю. Хромов, Б. Бухольцев гэгшэд СССР-эй суглуулагдамал командын ахалагша тренер Г. В. Коробковто хэдэн асуудалтайгаар хандажа, өөрынгөө һанамжа, дурадхалые хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байна.

— Байгша ондо үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ хабаадаhан хүнгэн атледүүд таанадай һанаhанда хүрөө гү?

— Энэ асуудалда харюусахадаа, хоёр һанамжатайбди. Нэгэдэхеэр, США-гай командатай үнгэргэгдэһэн уулзалгада манай спортсменүүд гайхамшагта амжалта туйлаа. Иимэ амжалта яагаад туйлагдааб гэхэдэ, суглуулагдамал команда бэлэдхэхэдээ, спортсмен бүхэниие олон талаhаань хаража, шүүжэ үзэһэн байгаабди. Токиодо болохо олимпиин наадандa баhал иимэ гуримаар спортсменүүдээ бэлэдхэхэ хүсэлэнтэйбди. Хоёрдохёорнь, Волгоградта үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Россин Федерациин спортсменүүд бирагүйгөөр наадажа, англиинхидта шүүгдэһэн, Парижда болоhон мүрысөөндэ францинхидтай тэнсэһэн байна.

— Манай хүнгэн атледүүд соохоо хэниинь таанадай анхаралые татааб, ямар амжалта туйлааб?

— СССР—США, гэһэн уулзалгада СССР-эй арадуудай гурбадахи спартакиадада мүрысэһэн Юрий Тюрин һайн амжалта туйлаhан юм. Залуу спортсмен 5000 метрэй зайе 13 минута 48,2 секунда соо гаталжа, дэлхэйн спортсменүүдэй дунда дүрбэдэхи һуури эзэлһэн байна. Энэнь олимпиин наадандa бэлэдхэжэ байhан бидэнэртэ муу бэшэ дүн болоно. Бусадай дундаhaa Валерий Брумель эгээл эрхим амжалтатай. Энэ жэлдэ Валерийһээ иимэ ехэ амжалта хэншье хүлеэгээгүй байгаа бшуу. Тэрэ Америкын спортсменүүдтэй үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ 2 метр 28 сантиметр үндэрые дабажа, Эхэ ороноо суурхуулба.

— 1963 оной сезон соо ямар спортсмен сууда гарааб?

— Токиодо болохо шанга тулалдаанӑй урда тээ советскэ суглуулагдамал команда яhала һайн амжалта туйлаhан, ехэ «нөөсэтэй» болоhон байнабди.

Шамбай солбон хүбүүд, басагадые тоолохо болоо haa олон даа. Спортсменүүд Б. Савчук (Ленинград), Р. Тэльп (Эстони), Э. Осипов (Москва), М. Дмитриев (Симферополь), А. Овсенко (Москва), үндэрые харайгшад В. Слабчук, Н. Вальв... (Украина), Челябинскын бэр... спортсмен Г. Кондрашов болон б... сад. Энээнэй хажуугаар 4x400 ме... рэй зайда эстафетэ дамжуулха ш... та командатай болонхойбди.

Тэрэшэлэн эхэнэр спортсменүү... дэй дунда талаантай бэрхэ, хурд... залуу басагад олон болоо. Тэдэн... дунда утые харайдаг Т. Коцарь, ү... дэрые дабадаг Г. Окорокова, 40... метрэй зайда урилдагшад Н. Шев... рик, Л. Фадеева, копье шэдэгш... М. Саулите, А. Станчуте болон б... сад бии. Дурсагдагша нэрэнү... нигээд дүүрээ бэшэ, үшөө саанам... хэдэн арбаад нэрэнүүд алфавид... ёhoop дүүрэн.

—Римдэ үнгэргэгдэһэн олимпи... наадантай сасуулхада Токиодо бол... хо наадандa спортсменүүдэй тоо h... гэгдэхэ гү?

— Римдэ болоhон наадан... США, Германиин нэгэдэмэл кома... дануyд манай спортсменүүдһээ ул... бэрхээр мүрысэдэг зандаа. Мин... hанахада Великобритани, Польш... Франци, Австрали, Шэнэ Зеланди... суглуулагдамал командануyд h... бэлэдхэлтэй. Тиихэдэ һүүлшын хо... ороной спортсменүүд бүришье h... байдалтай. Юуб гэхэдэ, эдэнэртэ с... гай уларил ямаршье нүлөө үзүүлх... гүй. Олимпиин нааданӑй эхилһэн ... —эдэнэрэй нютагуудта зунӑй спо... тын сезон эхилдэг байна.

Сагай уларил, Токиодо hорёо, му... рысөө үнгэргэхэ гурим болон буса... бэрхэшээлнүүд командануудта ... ралдаха. тохёолдохо болоно.

(ТАСС).

Телефон-Телеграф-Радио. Һүүлэй мэдээсэлнүүд

ЧССР-эй партийно-правительственна делегаци Москвада ерэбэ

СССР Чехословаки хоёрой хоорондо хани барисаан, харилсан туhалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай договорой баталагдаhaap 20 жэл гүйсэһэнэй ойн баярта хабаадахын тулада Чехословакиин Социалис Республикын партийно-правительственна делегаци декабриин 10-да Москвада ерээ. Чехословакиин коммунис партиин Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь И. Гендрих делегациие толгойлно.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. П. Кириленко, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, тэрэшэлэн бусад тусхай тушаалта хүнүүд Чехословакиин болон Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар гоёон шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ делегациие угтаа.

Чехословакиин партийно-правительственна делегаци Н. С. Хрущевтой уулзаба

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь И. Гендрих түрүүтэй ЧССР-эй партийно-правительственна делегаци Советскэ Союзда ерэһэнэйнгээ һүүлээр декабриин 10-да Кремль соо орожо, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой уулзаа.

Н. С. Хрущевтой делегациин гэшүүд хани халуунаар хөөрэлдэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андропов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Н. П. Фирюбин хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

(ТАСС).

Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци Чехословаки орохоёо мордобо

МОСКВА, декабриин 10. (ТАСС). СССР Чехословаки хоёрой хоорондо хани барисаан, харилсан туhалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай договорой баталагдаhaap 20 жэлэй ойн баярай һайндэртэ хабаадахын тулада Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци Чехословаки орохоёо мүнөөдэр Москваhaa мордоо. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев делегациие толгойлно.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. П. Кириленко, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андропов болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд партийно-правительственна делегациие Внуковска аэродром дээрэhээ мордохуулаа.

Советскэ делегаци Прагада ерэбэ

ПРАГА, декабриин 10. (ТАСС). Хани барисаан, харилсан туhалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай советско-чехословацка договорой баталагдаhaap 20 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадахын тулада Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр Прагада ерээ. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев делегациие толгойлно.

КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй президент Антонин Новотный, правительствын түрүүлэгшэ Иозеф Ленарт, Чехословакиин коммунис партиин болон правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд делегациие аэродром дээрэ угтаа.

Л. И. Брежнев Антонин Новотнытой уулзаба

ПРАГА, декабриин 11. (ТАСС). Л. И. Брежнев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственна делегаци КПЧ-гэй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, республикын президент Антонин Новотнытой үсэгэлдэр уулзаа.

Совет арадай, КПСС-эй болон Н. С. Хрущевой өөрынь зүгһөө Л. И. Брежнев чехословак арадта халуун амаршалга хүргөө.

Тон хани халуунаар үнгэрһэн хөөрэлдөөндэ Чехословакиин коммунис партиин, правительствын хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаhан байна.

Хани барисаан, харилсан туhалалсалга, дайнай хойто тээхи үеын харилсаа холбоон тухай СССР-эй болон ЧССР-эй хоорондо баталагдаhан договорой хүсэндөө байха болзорые 20 жэлээр һунааха тухай протоколые эсэслэн баталһан грамотануудые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев ЧССР-эй президент Антонин Новотный андалдан абалсаа.

Договорой хүсэндөө байха болзорые һунаалга хоёр арадай хоорондо аха дүүгэй харилсаа хүгжөөлгэдэ шэнэ шатые нээхэhээ гадна, социализмын, коммунизмын хэрэгтэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха хэрэгтэ туhалха гэжэ Л. И. Брежнев болон А. Новотный онсолон тэмдэглээ.

Хилын саанаhаа

„Түүхэтэ удха шанартай пленум“

КПСС-эй ЦК-гай Пленум тухай гадаадын хэблэл иигэжэ бэшэнэ

ГДР. «Химиин промышленностьда капитальна барилга хэхын тулада 42 миллиард түхэриг гаргашалагдаха. Н. С. Хрущевой гайхамшагта үгэ» гэһэн гаршагуудтайгаар КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй цээгдэһэн тухай мэдээсэлнүүдые «Нейес Дейчланд» гэжэ газетэ толилоо. Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын удхые газетэ толилhон байна. Пленумэй худэлмэри тухай мэдээсэлнүүдые, Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын удхые ГДР-эй «Берлинер цейтунг», «Трибюне» болон бусад газетэнүүд толилhон байха юм.

ЧЕХОСЛОВАКИ. «Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ худөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха гол нүхэсэл мүн», «СССР-тэ химиин үйлэдбэри бүри түргэноор хүгжөөгдэхэнь» гэһэн томо гаршагуудтайгаар Пленум дээрэ Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлэй удхые Прагын газетэнүүд толилоо. Химиин талаар дэлхэй дээрэ түрүүшын һуури эзэлхэ материальна арга боломжонууд Советскэ Союзда бии гээд «Руде право» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

ФРАНЦИ. КПСС-эй Центральна Комитедэй Москвада нээгдэһэн Пленумые бүхэ дэлхэйн удха шанартай ушар гэжэ Францида тоолоно. Зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи тэмсэл һайн ажабайдалай болон зол жаргалай түлөө хэгдэдэг мүрысөөн шэнги боложо байна гээд Н. С. Хрущев харуулаа. Тэрэ хадаа энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политика хододоо бэелүүлдэг гээд Францийн социалис партиин орган «Попюлер де пари» гэжэ газетэ бэшэнэ.

США. КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлдэ Вашингтоной хэблэл ехэ анхарал хандуулна. Н. С. Хрущевой элидхэлэй дэлгэрэнгы удхые «Стар», «Ньюс» газетэнүүд толилоо. Ойрын долоон жэлэй турша соо Советскэ Союз химическа продуктнуудые гаргалгые гурба дахин нэмээхэ, 200 тухай химическа шэнэ предприяти бариха, 500 гаран хуушан предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэхэ гээд газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

ПОЛЬШО. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй худэлмэри газетэнүүдэй гол темэнь болонхой. Химиие хүгжөөлгэ коммунизмын материально-техническэ үндэhэ һуури байгуулха шухала арга нүхэсэл болоно гээд «Трибуна люду» газетэ онсолон тэмдэглэнэ. Экономикын талаар амжалтанууд социалис байгуулалтын түгэлдэр хүсэтэй байhые гэршэлэн харуулна, сүлөөржэ байhан арадуудта хүсэтэ үльгэр жэшээ боложо үгэнэ гээд «Штандар млодых» гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

Далайн саанахи номнолшод Америкын Холбоото Штадуудые «хүнүүдэй бултанайнь жаргалай орон» гэжэ нэрлэхые оролдодог юм. Энээндэнь этигэдэггүйшүүл олон байдаг. Энээн тухай Баруун Вирджини штадай худэлмэригүй шахтёрhoo асуухада болохо байна. Энэ шахтер хаягдаhан шахтын хажуугаар минин зайжа ябадаг. Гансахан лэ энэ штадта 200.000 шахтёр худэлмэригүй болонхой. Нью-Йоркын энэ хүн (баруун гарhaa) золтой гэжэ тоологдодог. Тэрэ шорой шохойн хайрсагуудые онгилжо, баяшуулай хаяhан мебелиин эмдэрхэйнүүдые суглуулна. Англиин «Санди Таймс» гэжэ газетэдэ толилогдоhон зурагай ёhoop иимэ хүнүүд ажамидаран һуужа шадаха ушартай болоно.

Болгариин арадай суглаанай сесси

СОФИ, декабриин 10. (ТАСС). Болгариин Арадай суглаанай сесси мүнөөдэр эндэ нээгдээ. 1964 оной арадай ажахын түсэбые болон гүрэнэй бюджедые сесси зүбшэн хэлсэжэ, баталха юм.

Арадай ажахын түсэб тухай асуудалаар Түсэблэлгын талаар Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Апостол Пашев элидхэл хээ.

Космонавтнууд Бирмэдэ айлшална

РАНГУН, декабриин 10. (ТАСС). Бирмын правительствын уряалаар эндэ ерээд байhан совет космонавтнууд Рангунай эрдэмтэдэй, Бирмын армиин командирнуудай үмэнэ мүнөөдэр лекци уншаа. Валерий Быковскиин болон Андриян Николаевай хөөрөөнүүд угаа ехэ һонирхолтойгоор шагнагдаhан байна. «Палладиум» гэжэ кинотеатрай байшан соо хэдэн зуун хүн сугларaa. Замбуулинай «Восток-5», «Восток-6» гэжэ онгосонуудай ниидэлгэ тухай документальна фильм эндэ харуулагдаhан байгаа. Валерий Быковский болон Андриян Николаевай зал соо ороходонь сугларагшад тэдэниие ехэ баяртайгаар угтаа.

Үдэшэнь замбуулинай баатарнуудай хүндэлэлдэ зорюулагдан советскэ посольстводо сайлалга болоо.

Нобелевскэ шан барюулагдаба

ОСЛО, декабриин 10. (ТАСС). Эб найрамдалай Нобелевскэ 1962 оной шан эб найрамдалай шан мэдээжэ тэмсэлшэ, Америкын эрдэмтэ Лайнус Полингда барюулагдаа. Улаан Хэрээһэнэй уласхоорондын комитедэй болон Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмүүдэй лигиин 1963 оной шан тэрээндэ мүн лэ барюулагдаа.

Ёhолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Лай... нус Полинг иигэжэ мэдүүлээ: «Э... шан хадаа гансахан намда бэшэ, ха... рин эб найрамдалай түлөө, бу... зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хураахы... түлөө тэмсэлдэ өөhэдынгөө хубит... оруулалсаhан бүхы хүнүүдтэ ха... маадана».

Занзибар дээгүүр эрхэ сүлөөгэй наран мандаба

ЗАНЗИБАР, декабриин 10. (ТАСС). Һүниин тэг дунда Занзибарта бүхы галнууд унтаргаагдаад городой түбэй талмай дээрэ бадаруулагдаhан Занзибарай национальна тугые хүсэтэ прожекторнууд гэрэлтүүлбэ. Томо буугай 41 буудалгаар салют үгтөө. 60 мянга гаран нютаг зон «Ухуру» гэжэ хашхаралдан, шангаар альга ташан бэеэ дааханхай байдал соносхолгые һайшааhан... мэдүүлээ.

Энэ үглөөгүүрһээ эхилэн Занзи... барта ехэ һайндэр эхилээ — Зүү... Африкада бэеэ даанхай шэнэ гүр... бии болоо. Тиигэжэ 73 жэлэй тур... ша соо Англиин колониальна эзэр... хэлгэдэ эсэс табигдаа.

Африкын залуу гүрэниие мэдэр... һэн тухайгаа дэлхэйн олон орон со... носхоhон байна.

Долорес Ибаррури жара найматай болобо

ГАВАНА, декабриин 10. (ТАСС). Премьер-министр, социалис революциин нэгэдэмэл партиин нэгэдэхи секретарь Фидель Кастрын уряалаар Кубада ошоод байhан Испаниин коммунис партиин түрүүлэгшэ Долорес Ибаррури үсэгэлдэр 68 наhа гүйсэһэнөө Кубадахи ханинарайнгаа дунда тэмдэглэбэ. Энэ ойнь гадаадын хэрэгүүдэй министерствын байшан соо тэмдэглэгдээ. Сугларагшад Долорес Ибарруриие халуунаар амаршалаа. Испаниин баатар эхэнэрт үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаhан байна.

Араб оронуудай штабуудай начальнигуудай зүблөөн

КАИР, декабриин 11. (ТАСС). Араб оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй штабуудай начальнигуудай зүблөөн Каирта болоод дүүрэбэ. Уригдаhан 13 ороной 11-нэйнь түлөөлэгшэд зүблөөн дээрэ байлсаа. Иордан мүрэнэй һабые Израилиин хубилгаад байгаа hаань, араб оронуудай урдаhаань абаха хэмжээнүүд тухай асуудал зүблөөн дээрэ хаража үзэгдөө. Тэдэнэй һанамжанууд арабуу... дай обороныe дээдэ соведэй заседа... ни дээрэ хаража үзэгдэхэ. Энэ засе... данинь декабриин эсэс багаар бо... лохоор тухайлагдана.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ.**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00598. Зак. № 7110.